

ISFLAKET

Polarmagasin frå Ishavsmuseet. Nr. 2– 2013 15. årgang kr. 60,-

Leiar:

Polar-Noreg ein attraksjon rikare.

– Med «Gjøa» trygt plassert under tak, er eit verdifullt maritimt minne over norsk polarhistorie sikra for komande generasjonar. Roald Amundsens ekspedisjon gjennom Nordvestpassasjen er ein viktig del av historia om norske polarheltar som sette Noreg på kartet. Samtidig spelte dei ei betydeleg rolle i bygginga av ein ung norsk nasjon, sa statsminister Jens Stoltenberg blant anna under opninga av vernebygget over polarskuta «Gjøa» på Frammuseet 12. juni.

Historia kring «Gjøa» og om erobringa av Nordvestpassasjen er velkjent. «Gjøa» sigla ut frå Kristiania 16. juni 1903, og vart såleis den første skuta som sigla gjennom heile passasjen. Mannskapet besto av Roald Amundsen, Godfred Hansen, Helmer Hansen, Anton Lund, Peder Ristvedt, Gustav Juel Wiik og Adolf H. Lindstrøm. Ekspedisjonen kom til Nome i Alaska 30. august 1906 etter to overvintringar i Gjøahavn på King William Island og ei overvintring ved King Point.

Amundsen ville så gjerne sigle «Gjøa» rundt Amerika og heile vegen heim, men han vart frå råda dette av Fridtjof Nansen med tanke på risikoen ved å sigle rundt Kapp Horn.

Skuta vart i staden liggande ved marinestasjonen i San Francisco. Alle norsk-amerikanarar i San Francisco hadde ynskje om å verne «Gjøa». Dei etablerte ein komité, kjøpte skuta og gav den til San Francisco by i 1909. Der vart den stilt ut i Golden Gate Park. Men dei klarde ikkje å take vare på ho, og i 1972 vart «Gjøa» henta heim til Noreg og landsett på Bygdøy.

I mai 2009 vart Norsk Sjøfartsmuseum og Frammuseet einige om ein avtale der Frammuseet skulle overtake «Gjøa». No skulle ho endeleg få kome i hus. Dette gav Frammuseet moglegheita til å kunne utvikle eit meir heilskapleg norsk polarmuseum og sikre Gjøas framtid som kulturminne.

«Gjøa» under tak. Foto: Beathe Holstad

Planane for eit vernebygg for «Gjøa» vart vidare akseptert av myndighetene i Oslo, og bygginga tok til hausten 2011.

Som ein stor maritim nasjon har Noreg ikkje vore flinke nok til å ta vare på nasjonale historiske farty. Noko er retta på no når «Gjøa» er kome i hus.

Men kulturdepartementet som avslo søknaden om stønad for å reise huset, to år på rad, burde naturlegvis tidleg kome på bana. I staden vart det utanriksdepartementet som kom på bana og løyvde godt og vel 20 mill. kr. til Gjøabygget.

Samen med «Fram» representerar «Gjøa» no nokon av dei mest interessante hendingane i Noregs polarhistorie. Desse skal no kunne opplevast av publikum på eit utvida og om bygd Frammuseum.

Vi gratulerer Frammuseet med ei vellukka satsing og ser fram til ei ferdig restaurert «Gjøa». I mellomtida burde «heile landet» ta turen til Bygdøy for ei stor oppleving.

Mange fleire skuleelevar burde også få sjansen til å gå på alle våre spanande museum.

Musea skal ikkje vere berre eit lager for gamle gjenstandar, men bør verte meir brukte som eit pedagogisk forum.

Undervisningsdepartementet har over 30 eksempel på metodar for å løfte kvar einskilt elev sine kunnskapar.

Ein inspirasjon og eksponent for vår kulturarv, vitskap og handtverk. I staden for etiketten, «historisk viktig», burde musea få ein mykje større plass i det nye kunnskapsløfte.

Vi rettar ei stor takk til alle som har bidrege med stoff til denne utgåva av Isflaket, og vonar du som lesar kan finne mykje av interesse også denne gongen. Opplaget til Isflaket aukar stadig, og er no oppe i 800 eksemplar.

Vi ønskjer alle våre lesarar ein god sommar og opp fordrar deg til å besøke mange museum i sommar.

Brandal 23. juni 2013

Webjørn Landmark

Redaktør

ISFLAKET

Polarmagasinet utgitt av Ishavsmuseet og Ishavsmuseets Venner.

Adresse: Ishavsmuseet, Brandalsvegen 28, 6062 Brandal

Tlf. resepsjon 700 92 004 Tlf. kontor 700 92 900, mob 95 11 76 44

Redaksjon: Webjørn Landmark, redaktør webjorn@ishavsmuseet.no og Sven-Aslak Veiseth.

Opplag 800. Årskontingent / abonnement kr. 250,- fritt tilsendt. Bedrifter kr. 500,-

www.ishavsmuseet.no

www.ishavsvenner.net

www.facebook.com/aarvak

Forsidefoto: Brandal. Foto: Ragnar Thorseth.

ISSN 1891-9480

Innhold

Med Polarstar til ishavet	Side 4
Utdrag frå en fangstdagbok	Side 21
En ishavskipper beretter	side 28
«Kronprins Haakon»	Side 33
Frå samlingane	Side 34
Frå arkivet	side 35
Nytt frå Ishavsmuseet	side 39
Dagbok Adolf Brandal	side 48
Fotoarkiv	side 64
«Flemsøy»	side 66

Sterkt og billeg.

For mange år sidan var der ein kar frå Syvde som brukte å handle brennevin ved utsalet på Larsnes. -Mitt prinsipp når det gjeld brennevin, sa mannen, det er at det er sterkt og billeg.

Dette prinsippet hadde han sikkert levd etter, den gamle ishavsskipperen som ein ettermiddag kom frå Ålesund godt i farta. Han var oppe i åra også, og styrmannen på lokalbåten kom til at han trong hjelp ned lederen.

Han tok skipperen i handa og ville støtte han på land. Men då såg den gamle heidersmannen morskt på han og sa: - Kom deg ut or vegen, ditt spøkjelse, i dag hev eg meir enn nok med meg sjølv!

Med «Polarstar» til Ishavet

Av Ragnar Thorseth (tekst og foto)

Ishavet er fortsatt eventyret, selv om gamlekarene sier at det ikke lenger er hva det engang var. Om bord var vi alle sammen smittet av polarbasillen, og etter en overfart på nesten åtte døgn nådde vi iskanten.

Her lå to andre sunnmørsskuter, «Polaris» og «Kvitungen», som også skulle drive selfangst.

Hvert år i mars ligger et 30-tall skuter, karakteristiske med ishud og høye rigger, og gjør klart i de to selfangstbyene Tromsø og Ålesund for å gå til fangstfeltene ved Newfoundland og Vesterisen.

I år gikk de åtte største skutene til Newfoundland, der Norge har drevet selfangst siden 1939 for å fange den norske kvoten som er på 60 000 grønlandssel og 10 000 klappmyss av en totalkvote på 150 000 grønlandssel og 15 000 klappmyss.

Det har i alle år stått ry av selfangerne og deres harde yrke i kamp mot sterke naturkrefter for å skaffe seg et utkomme, og inntil for få år siden var inntekten fra Ishavet ofte de eneste kontanter for folk fra avsides bygder og fjordstrøk som gjerne bemannet skutene.

I dag har selfangsten som næring ikke den samme store betydning som før, men fortsatt er den en viktig del av leveveien for mange. De norske skutene ved Newfoundland henter år om annet hjem fangst til en førstehandsverdi av 10-15 millioner kroner i skinn og spekk. Og etter at varene er foredlet, det skjer også i Norge, er verdien blitt mangedoblet.

Men det har reist seg sterke kritiske røster om selfangsten. Særlig fra USA, der kanadieren Brian Davis og hans organisasjon i år samlet protester fra en million amerikanere mot det de kaller norske fangstmenns barbariske drap av nyfødte selunger.

Ishavet er ikke lenger hva det engang var, sier de som reiste på sin første tur til de islagte viddene etter sel for 20 år siden og mer.

For en førstereis og knapt «hårfast» som undertegnede, som i to måneder har skiftet blokk og blyant for fangstmannslivet med hakapik, stål og kniv som viktigste redskap, har det likevel vært en opplevelse som ikke bare frister til gjentakelse, men nesten krever det.

Visst var det lange og kalde dager på isen med en knurrende skrubbsulten mave, blåfrosne fingrer og såre tær i våte støvler. Men frosten satt ikke lenger i enn sokkeskiftet brukte på å tørke, og sulten måtte like fort vike for en sen, men god middag i messa. Vel var hendene lange og stive etter slit og kav med tunge skinn og skrotter, men ikke verre enn at en times sjau på dekk i grålysningen hver morgen var oppmykningsterapi god som den beste gymnastikk.

Og hva veier slike forbigående plager mot spennende dager på leting etter fangst, mot en

Polarstar og Brandal ved kai på Brandal.

stekende solskinnsdag på isen, eller livet sammen med hardbalne og lystige fangstmenn?

Overseilingen til Newfoundland er gjerne det en fangstmann minst liker ved fangstlivet på dette feltet. Nesten åtte døgn brukte vi med «Polarstar» på de knapt 2000 nautiske milene over havet, til vi nådde iskanten etter en overseiling med vind bare opp til en god kulings styrke.

Om Vårherre og været ville der verste, kunne det like gjerne tatt 20 døgn, og selv de kraftige stålskutene som driver på dette feltet nå, har år om annet kritiske timer med ising, storm, slingring og sjø så svær at den delvis har fylt tønnene 25 meter over dekk. Og ekstra oljetanker i rommet på 5-6 tonn har slitt seg og truet med å rase gjennom skutesidene og senke skuta på få sekunder.

Polarstar, oversigling til Newfoundland.

Stort sett går tiden til sjøvakter og soving de første dagene, senere også til smiing av slirer og hakapikskraft, spleising av knebel og dratau, sliping av kniver og hyggestunder i salongen over en flaske øl når sjøstyrken omsider sementerer seg i mer og mindre skvetne maver vest i havet et sted mellom Island og Grønland.

De første kalde varsler om at vi nærmet oss iskanten, fikk vi etter syv døgn i sjøen. Da begynte det jevne draget fra motsjøen som ble kastet over bakken og innover skuta å ise og legge seg i stadig tykkere lag over løst og fast, rigg og rekkverk, mast og bommer, og smekre

stålwirer ble i løpet av få morgentimer på tykkelse med den kraftige stålmasten som også øket tilsvarende i omfang. Ut på morgenkvisten måtte vaktene ut og banke is med store tunge trekøller, en kald og våtsam, men likevel frisk jobb etter så mange døgn med praktisk talt lediggang.

Mot midnatt nærmet vi oss iskanten. Kulingen var kvass, men sjøen moderat, noe som fortalte vår erfarne skipper, Johan Holstad, at vi hadde is til luvart.

Det kan blåse riktig friskt under overfarten og da er det ikke lett å berge seg tørrskodd over dekk.

Det er alltid noe eget med det første møtet med iskanten. For førstereisene er det noe helt nytt og spennende uprøvd, men også i gamlekarene med en årrekke bak seg på ishavet kribler det av forventning etter å møte igjen dette elementet som lover god fangst, men som også når storm og skruing setter inn, kan høste grovt blant skuter og menn.

Vi har gått alene over Atlanterhavet i år, men inne i isen noen timers kjøring foran oss ligger to andre sunnmørsskuter, «Polaris» og «Kvitungen», som vi skal holde følge med inn gjennom isen og til kvitungekastet.

Det er vanlig praksis at flere skuter holder lag inn gjennom baksen som så tidlig i sesongen kan være ugjennomtrengelig for en skute, men overkommelig for to eller flere.

Skuta som går først kan lett sette seg fast i et knep mellom flere store florer, og da kan verdifulle timer og kanskje døgn gå tapt i forsøk på å sprengne skuta løs med dynamitt. Er en derimot to i følge, kan kameratskuta kjøre seg fram på siden og løsne en, og er en tre skuter sammen, er en stort sett trygg mot å sette seg fast så sant ikke isen er helt teit.

Vi skrev fredag 14. mars den dagen vi bauget oss inn gjennom isen, tre sunnmørsskuter i følge med «Polaris», og senere «Polarstar» som hadde den største maskinen, i teten.

Kvitungekastet der grønlandsselen har født sine unger for et par tre dagen siden, er lokalisert ved Square Island, øst for Newfoundland.

Det er mye sel og den ligger i et 30 mil langt belte nordover, opplyser norsk-kanadieren Karl Karlsen fra Halifax, som i år som i alle år etter krigen har vært ute med fly og funnet selen. Men isen er vanskelig å forsere, og ingen av de 16 skutene, 8 norske og 8 kanadiske, når inn til selen den dagen.

Vi har likevel hatt nok å gjøre om bord i «Polarstar». Vi har tatt av lukene og toppet bomber. På hver av de to winsjetromlene har vi lagt på ca 500 meter jollewire, tynn stålwire til å dra om bord dyr og skinn, og oljen i ekstratankene i rommet er fylt på de regulære tankene og ekstratankene igjen fylt med sjøvann.

Det gjelder å ha tung skute i isen. «Polarstar» er lett på baugen, og det er der vekten må vere når vi skal knekke de store ubrutte florene for å nå inn til kastet 80 mil inne i isen.

Vi har ryddet akterrommet og kledd skottene med plast, vi har vasket lugarer, styrehus og ganger, vi har hatt saltkjøtt og flesk til middag, vi har laget entringsslisker og vi har kvasset kniver.

Det er alltid spennende timer om bord i en selfanger første dagen i isen. For førstereisene, som det er seks av om bord, er selvsagt opplevelsen størst. Men også veteranene har fått glimt i øynene, og det er trangt i styrehuset der de fleste av den 18 mann store besetningen er samlet for å følge kampen med isen og løpende radiotelefonsamtaler skipperne imellom.

Skipper Johan Holstad har vært i tønna siden vi begynte å gå i teitisen og styrer skuta derfra.

Det går mot kveld, og i morgen 15. mars starter fangsten, men vi er ennå langt unna kastet. En gang kjører «Kvitungen» og «Polaris» seg fast og vi må snu for å løse dem.

«Polarstar» er veteranen blant skutene som driver selfangst på Newfoundland. Hun er bygt i 1948 i Glasgow som den første norske stålselvfanger, og var den gang nærmest en sensasjon som selfangeren fremfor noen.

Men skuta var også velbygd for å gå i frysefart, drive tråling eller snurping. Nå er hun ikke lenger den smidigste skuta i isen.

Frå tønna på Polarstar.

De runde bollete skrogene til de nyere skutene snor seg vel så lett fram under gunstige isforhold. Men når det gjelder å hamle opp med storbaksen eller brøyte seg gjennom teit skjellis, er det bare et par skuter som kan bauge side om side med oss og våre 2200 hestekrefter.

Og ingen av skutene har det vakre skroget som «Polarstar»: lang, slank og stilren og en lyst for øyet der hun hvit og nypusset og ennå ikke merket av isen knuser seg vei.

Vi er ett med skuta i dag.

Det er ikke noen ensartet gruppe, mannskapet på «Polarstar», selv om de fleste er veteraner og har mange turer til isen og ekspedisjonsturer til arktiske og antarktiske farvann bak seg.

Men grunnene de har for å reise er stort sett de samme. De er alle smittet av polarbasillen og må av gårde når det lir på senvinteren og andre lengter mot vår og sommer. Det er håpet om

fortjeneste, spenningen og det friske, sunne livet på isen som drar.

Ta for eksempel maskinsjefen om bord, 67-åringen Sigurd Heggem fra Ålesund, som i syv år har vært pensjonist, men som atter en gang ville se igjen isen og selen og reiste.

Men så er det også noe spesielt mellom «Polarstar» og «Gamlechiefen». De har holdt følge siden skuta ble bygd i Glasgow for snart 30 år siden og helt til Heggem ble pensjonist. «Polarstar» og Heggem har seilt frysefart mellom Newfoundland og statene i mange år. De har vært på ekspedisjonsturer til Grønland og Svalbard. De har drevet hvalmerking i Atlanterhavet og langs Afrikakysten, fjernsynsfotografert telefonkabelen mellom USA og Europa og drevet oljeleting ved Amerikas kyster lenge før noen her på berget drømte om annet enn sild og makrell i Nordsjøen.

De har fraktet dynamitt fra Canada til Venezuela og rom tilbake, og først og sist har de drevet selfangst.

-Ingen ting kan måle seg med de arktiske farvann, og ekspedisjonsturene til Grønland var dem jeg likte aller best. Det var naturen, korte overseilinger fremfor å drive med langfart, opplevelsen å møte fangstfolkene i deres små samfunn som dro, seier veteranen Sigurd Heggem, som i mellomkrigstiden var ute i langfart i 9 år sammenhengende, og i et par år av disse gikk i koprafart på den gang ennå jomfruelige sydhavsøyer.

- Om Heggem reiser på Ishavet også neste år?

- Tja. En gang må vel være den siste, og Newfoundland blir vel kanskje i drøyeste laget. Men en ekspedisjonstur til Svalbard tar jeg gjerne!

Vi går hele natta gjennom i tett is i skinnet fra en lyskaster fremst på bakken, men håpet om å nå fram til selkastet og fangsten som åpner om få timer, svinner raskt.

Vi har ligget faste alle tre skutene i nesten fire timer i et slags trekantdrama med bare en snau halvmeters klaring til «Polaris» og «Kvitungen», før vi kom løs ved daggry.

Spenningen stiger ennå noen hakk ut på formiddagen da vi får høre over radioen at den kanadiske «Arctic Explorer» er inne i kastet og i fangst og melder om fine forhold og sel nok til alle.

Mannen i tønna banner med seg selv, bakker kvasst et par skutelengder for å få god sats, og lar de 2200 sinte hestekreftene i maskinrommet få sparke fra så akterskipet rister vilt og folk under bakken må meinholde seg for ikke å bli slått helseløse mot skott og dørk, når baugen spiser seg innover 2-3 meter tykke storflorer og kløyver dem som knekkebrød. Nå blir ingenting spart!

Slik går det flak i flak utover formiddagen og ettermiddagen. Fra tønna har vi nå i et par timer sett de andre skutene langt foran oss. De fleste er kommet i fangst og radioen forteller om finfine forhold og mye sel.

Så endelig. Ved kaffetid åpner isen seg noe, og midt i kveldsmaten kommer tredjeskytter Rolf Nakken stormende inn i messa og roper: «Alle mann ut!»

Vi er snart inne blant selen. Ventetiden er slutt. Fra bakken kan vi se de andre skutene fremfor oss og snart ser vi også selen. Gamle hunnseler tegner seg klart av mot den hvite isen som svarte prikker så langt øyet kan se, mens kvitungene viser seg som små hvitlodne dotter utover isen.

I den stille kveldsluften henger skriket fra tusen struper, nesten som fra et stort fuglefjell, og utover horisonten i vest en glødende sol på hell som kaster sine siste blodrøde stråler over sel og skuter, fangstmenn og is.

Blod og sel på Newfoundlands-isen

Hvert år i begynnelsen av mars samler flere millioner grønlandssel seg inne på St. Lawrencegulfen og på isen øst for Newfoundland, på «fronten» for å føde sine unger, kaste som det heter blant selfangerne. Noen dager senere legger også klappmyssen seg opp på isen for å kaste sine unger, blueback'en, og samtidig starter selfangsten.

Skyttar klar på baugen.

Først på kvitungene, senere blueback'en, hettakallen og klappmyssen.

Fangstliv på Newfoundland er blod, slit og svette, men også smil og sol over hvite vidder. Mye sol.

Fangstfeltene ligger på omtrent samme breddegrad som Paris, og når mars- og aprilsol får slippe gjennom skoddehavet, og det gjør den som oftest hver dag mot slutten av sesongen, blir vårt hjemlige påskefjell blekt og tamt i sammenlikning, og skituren over vidda en kjedelig mars mot våre bukkesprang fra flak til flak, over skrugarder og langs våte vokker.

Fangstlivet er først og fremst en jobb. Og ikke ser jeg noe galt eller umoralsk i at fangstfolkene liker jobben sin. Det kan av og til være nyttig å minne seg om at steika vi har til middag ikke er laget av nordsjøølje – i alle fall ikke foreløpig – og at lammekotelettene for ikke så lenge siden hadde bare skinn og ull og breket lystig i skog og mark.

«Polarstar» rakk så vidt inn i selkastet første fangstdagen, 15. mars i år.

Vi fikk en god time på isen og 120 dyr som var nok til at førstereisene fikk det første innblikk i fangst og flåing – den først «timen» hadde vi forresten allerede før avgang fra Ålesund hos byveterinæren.

Om natten flyttet vi litt på oss for å få en bedre utgangsposisjon for neste dag, og vi la stilt fremfor en god «teig» i det 15 mil lange og 3 mil brede selkastet.

Når kvitungene først er funnet er det slutt på letingen og jakten. Da er det arbeid – og hardt arbeid. Skipperen i tønna liker best krumme rygger ute på isen der han kommer etter med skuta og joller skinnbungene om bord, og er det noe han ikke liker, sparer han verken på stemmebånd,

vokabular eller lungekraft for å gi sitt mishag til kjenne.

Skipper Johan Holstad på «Polarstar» var ikke noe unntak i så måte, selv om han til vanli ikke var av dem som kjeftet og smelte i utide. Men tente han først, ble det ikke spart på kruttet der i tønna heller. Da var det den arme fangstmanns trøst at det ene ordet var vanskli å skille fra det andre, selv om tonen ikke var til å ta feil av.

Vi arbeidet i bredden, to og to mann sammen. Vi så oss først ut et sted der vi fant nok dyr til en passelig dunge på 5, 10 eller 20 skinn, alt ettersom hvor tett dyrene lå, og begynte arbeidet.

Kvitungene ligger stort sett stille og har ingen anelse om hva som skjer når skutene nærmer seg. Fangstmannen går gjerne innpå dyret bakfra og knuser først skallen med et kraftig slag av den runde baksiden på hakapiken eller hammeren på slagkroken, alt etter hvilket våpen den enkelte fangstmann foretrekker. Deretter blir hakapiken eller slagkroken snudd og et nytt kraftig slag driver den 10 cm lange piggen dypt ned i hjernen på dyret. Så blir dyret snudd på rygg og tre dype snitt med kniven åpner dyret fra snute til baksveiver og kutter de to store pulsårene slik at dyret blør seg tomt på et par minutter.

Avlivingen skjer hurtig og effektivt uten at det er mulig å feile, og flåingen kan ta til så snart

dyret har blødd seg tomt og det er slutt på refleksbevegelsene. Å hevde at kvitunge blir flådd levende som visse selfangstmotstandere gjør, er ikke bare løgn, men umulig.

Men så lenge fangsten står på, er det hverken tid til å reflektere over selfangstprotester eller våte kvitunge øyne. Dagene denne fangsten står på er få, og vi konkurrerer med andre skuter og må ligge frampå for å holde bredden på «teigen» vår, som vi markerer med flagg på skinndungene. Det er lite populært hos skipperen i tønna at mer enn to mann flokker seg sammen, eller at vi arbeider oss sammen i en kile og plutselig ikke har flere dyr å arbeide med, men ferske slakteplasser foran oss.

De fleste selmødre stikker i vokkene eller pustehullene når fangstfolkene nærmer seg. Hannene ser vi ikke i det hele tatt. Bare en og annen blir liggende tilbake for å forsvare ungen sin, og dersom hun ikke rømmer med milde trusler som rop, fekting med armer og hakapik, skal hun få ligge og beholde ungen.

Instruksen seier at det ikke er lov å ta voksen grønlandssæl i ungelægrene, og det er forbudt å ta mødre som forsvare ungene sine. Denne regelen blir også respektert av fangstfolk flest – i alle fall om bord i «Polarstar» - og den håndfull med voksne dyr som ble tatt i kvitungekastet av fangstfolk fra «Polarstar» var dyr som ble drept i nødverge når de gikk til motangrep på folk i arbeid.

De voksne dyrene ser ellers ikke ut til å bry seg så svært mye med fangstingen utover selens naturlige nyskjerrighet over det som skjedde på isen.

Det eneste kunne være en og annen selhunn som kom opp på isen og luktet på en nyflådd skrott. Selen forlater så likevel ungen når den er 8-10 dager gammel og diingen slutt. Kvitungene har i løpet av disse dagene tredoblet sin vekt til gjennomsnittlig 35 kg, og har fått et 3-4 cm tykt spekklag under skinnet. Den kvite ullpelsen begynner samtidig å «reke», og kvitungen går nå over i lurvestadiet og er ikke pelsvare før den har fått nye dekkhår og blir kalt svartbak og senere gråunge.

Det er et festlig liv i et ungelæger en solskinsdag. Rundt pustehullene ligger det tett i tett med unger og selmødre og skrik og skrål fra tusenvis av struper fyller luften. Det er forresten fantastisk at en selmor kan finne igjen ungen sin etter at hun har vært en tid i vokka. Isen er stadig i bevegelse, og det samme er ungene.

Men når hun kommer opp, nøyer hun seg ikke med den første og beste kvittassen. Hun kan vise en rørende omsorg for ungen, som for eksempel når isen teitner til og begynner å legge flak på flak i store, drepande skrugarder. Ungene har ennå ikke lært å passe seg, og erfarne fangstfolk har ofte sett skrugarder inne i selkastene dekket av blod fra knuste selunger. Men de har også sett at selmoren har skubbet ungen foran seg på isen for å unngå slike farer.

Og selvsagt blir også fangstfolkene sjarmert av de kvite ullballene, om ikke så fatalt forelsket som en av fangstmennene på «Polarstar» ble det, da han fikk se en kvitunge ligge hjelpeløs i en råk.

Han satte i gang en redningsaksjon i første omgang for å få nok et skinn på dungen. Men i løpet av bergingen som slett ikke var ukomplisert i slakk sørpeis, kom dyret mer i sentrum for aksjonen enn skinnet. Og da han hadde fått nøstet vel opp på isen, hadde han ikke hjerte til å slå det i hjel, men gikk plystrende videre til neste slakteplass!

Kvitungefangsten kan være dager i storm med meterhøy nysnø over is og vokker og temperaturer ned mot minus 30 grader. Det kan være dager med teit is og kilometerlange marsjer med skinn i dragtauet og jollewirene når skuta ikke klarer å bauge seg inn til selen. Og det kan være dager og uker fastskrudd og innfrosset langt fra sel og andre skuter.

Slike dager hadde vi heldigvis ikke i år. Tvert imot var været under kvitungefangsten sjeldent godt til å være så tidlig på året, med en varm sol over skyfri himmel de fleste dagene. Likevel var det kalde timer, særlig når det led mot kveld og sola gikk ned og det var slutt på fangstingen.

Da var det en sælebot å finne seg et dyr, få det og sette seg på det varme spekktykke skinnnet og stikke våte støvler og frosne fingrer i en dampende varm skrott.

Vi hadde flaks og fant klappmysskastet alt samme kvelden, og da morgenen rant den 20. mars og fangsten åpnet var vår skute alene på dette kastet.

Mannskapet klare for å gå på isen. (Ishavsmuseet set pris på om nokon av Isflaket sine lesarar kjenner namnet på desse karane).

En munnfull ungdyrblod gjorde også underverker i en hustrig skrott for dem som hadde mave til det...

Den 19. mars satte vi punktum for kvitungefangsten. Vi hadde tatt 4000 dyr av kvoten vår på 7500 grønlandssæl, og til sammen hadde de 8 norske skutene tatt 35 000 dyr av den norske kvoten på 60 000 grønlandssæl.

Samtlige skuter satte nå kursen mot klappmysskastet og fangsten på hettakallen, klappmyssen og bluebacken, ungen til klappmyssen, de virkelige gullkantede skinnene som skal gi topplopp.

Ikke før var det blitt skikkelig lyst ved 6-tiden, så begynte skuta å sige inn i kastet og snart smalt det jevnt fra de tre skytterene på bakken. Isen var slakk og fin å gå i, og klappmyssfamiliene, som i motsetning til grønlandssælen er fulltallige, lå tett i tett med en familie på hvert sitt flak.

Skytterne på bakken konsentrerte seg først om å skyte hettakallen. Den stikker gjerne av og dykker i vokka når den ser fare nærme seg, mens hunnen som regel blir liggende for å forsvare ungen.

Som regel må det minst to vel plasserte skudd til i skallen for å ta livet av en velvoksen hettakall, og kulene blir «levert» fra sikre skyttere på bakken, alt mens skuta slingrer og slår mot seige flak.

Deretter får hunnen sin bekomst, det klarer seg som regel med en kule, og så snart skuta siger inntil flaket, jumper to mann ut på isen, en med

hakapik for å slå i hjel dyr som det ennå måtte være liv i, og for å drepe bluebacken som lite forstår av det som går for seg.

Hakk i hæl med mannen med hakapiken kommer en mann med jollewiren og wireknebelen som blir festet rundt baksveivene på de døde dyra.

Og lenge før dyra er kommet om bord, trass i at vinsjen går for fult, og ennå mens karene som har vært ute på isen løper for livet for å rekke om bord, slår skipperen i tønna full fart forover så en stakkar med nød og neppe får en fot på entringsslisen og en hånd på rekka og hivd seg om bord.

Og snart smeller det på nytt på bakken, nye dyr felles og hives om bord.

Men det må gå fort og effektivt. I år var den norske klappmysskvoten på bare 10 000 dyr. Tidligere var den 15 000 dyr, men nå har Canada fått 5000 av den, og på de 10 000 er det fri fangst blant de norske skutene til totalkvoten er nådd.

Dermed gjelder det å være om seg de toppen fire dagene fangstingen varer.

Og fort ble de fanget. Altfor fort for stakkarene på dekk.

Det ble 650 dyr på «Polarstar» den dagen, men så ble den også sesongens lengste.

Vi hadde vært oppe klokken 4.30 den morgenen for å ranke opp i stabler den siste dagsfangsten med kvitunger og få rent dekk. En times tid senere startet klappmyssfangsten, før vi hadde fått tid til så mye som å tenke på frokost, og først ved 20-tiden smalt de siste skuddene fra bakken. Da hadde vi nesten halve arbeidet igjen.

Men humøret var ikke å klage på, heller ikke hos skipper Johan, da han smilende kom ned fra tønna etter en 15 timers tårn der, og kvitterte for innsatsen med å bære ut en kasse pils til tørste struper.

Vi jobbet til klokka 2.30 neste morgen og stupte til køys med den «trøst» at vi skulle purres til ny dyst klokka 4.

Det var første dagen etter klappmyssen....

Blant veidemann og «villmenn»

Ishavslivet blir aldri ensformig som andre former for fangst og fiske kan bli det. Det er stadig noe nytt og spennende, som vannfylling i isen, tuskhandel med kanadiske selfangere og møte med newfoundlandske «landfangere» som driver sitt yrke i skrøplige 30-40 fots båter, langt ute i isen....

Var det slitsomt i kvitungefangsten og i klappmyssfangsten, så var plukkfangsten det rene latmannslivet.

«Polarstar» fikk ca 1200 av den norske kvoten på 10 000 klappmyss, og det var et hederlig resultat.

Klappmyssfangsten var i det hele tatt nokså jevnt fordelt med største fangstene til de to nordnorske skutene «Kvitebjørn» og «Nordvarg», og vi andre lå ikke så langt etter.

I klappmyssfangsten som i kvitungefangsten var det godt vær og fine isforhold.

Mens kvitungefangsten og klappmyssfangsten er kort og hektisk med store dagsfangster, byr plukkfangsten på stort sett rolige dager.

Da jakter vi på grønlandsselungene som ikke lenger er kvitinger, men har tapt den hvite ullpelsen og har passert stadiet som «lurv». Kvitungene har fått ny pels under den hvite, nesten som gamledyrene, og blir nå kalt svartbak eller gråunge, alt etter hvor langt den har kommet i pelsskiftingen.

Skutene har forlatt klappmyssfeltet og gått tilbake til kvitungekastet, eller retttere så langt sørover en tror det har drevet med isen de dagene klappmyssfangsten har vart.

Men nå er det ikke lenger noen samling på dyrene som er forlatt av sine mødre. Kastet er opprevet, isen er omkalfatret og dyrene ligger sperdt over store områder, slik at nesten all fangst av gråunger skjer fra skuta. Det er bare unntaksvis at vi får sende folk på isen som i kvitungefangsten, og et par hundre dyr på den dag blir regnet som et godt plukk.

Vi har nå god tid til å sove ut etter strevet i kvitingen og klappmyssen. Vi vasker lugarer,

slåss om lesestoff som det er altfor lite av om bord, og en og annen kveld går vi på sida med andre skuter, både norske og kanadiske, for å få bunkers.

«Polarstar» har ikke nok bunkerskapasitet til en Newfoundlandtur, men det byr likevel ikke på noe problem, så godt som samarbeidet er både de norske skutene seg imellom og med kanadierne.

Vi som er fangstfolk, det er 9 av oss, har delt oss inn i to vakter, som er nok til å ta unna de dyrene som kommer over rekka.

Vi perfeksjonerer oss i flåing og bruker stoppeklokke. Halvminuttet brukte vår beste mann på et dyr, og det er godt. Undertegnede som også prøvde seg, jeg skal ikke nevne tid, ble rådd til neste år å ta med motorsag, om han skulle vise sin klasse.

En mann spikket båt, noen utvekslet erfaringer som nydimmete fra militæret, de som ville fikk prøve seg på å skyte gråunger fra bakken, og de mest forherdete av oss drakk opp den rektifiserte spriten til inspektøren og selforskeren som var med på turen.

-Det må da være bedre måter å nytte slike edle varer på enn å konservere mark og testikler, var resonnementet, et motiv som ikke holdt for noen rett, og slett ikke om bord i «Polarstar». Men det er en annen historie....

Under bakkingen inn i en storsis hadde vi bendet rorstammen slik at vi så vidt fikk svinge styrbord. Dermed hendte det ofte at vi ikke nådde de skutte dyrene med langtroa fra bakken, men måtte jumpe ut på isen med slagkrok og dragtau og hente dyrene inn til skuta.

Jumper-esset om bord på «Polarstar» var så avgjort 17-åringen Stein Myklebust fra Ålesund med opphav i solide ishavsskipperer på både fars- og morssiden.

Han for ledig og lett fram over slakk knultreis, og det er vel omtrent bare Vårherre som har overgått ham når det gjelder å gå på vannet, som når den gode Stein fryktløs og i slentrende trav forserte nattgammel is, tynn og knakende,

for å få fatt i en gråunge som lå utenfor skuddhold fra bakken.

Våt ble han selvsagt mer enn en gang, men det var ingen sure miner av den grunn.

Han var forresten litt av et muntrasjonsråd den samme Stein. Kvikk og bitende i replikken som få og til tider et Ishavets svar på Stutum.

Fra før lyder fangstmannen mange navn, som Ishavets glade borger, veidemann og ishavsgast.

Og ikke minst var det et svært ungt mannskap på «Polarstar». Eldstemann blant de 9 fangstfolkene var bare 28 år gammel, en lyshåret bjønn fra Volda som sin unge alder tross har 13 turer bak seg på Ishavet. Gjennomsnittet lå på 4-5 turer. Tok vi gjennomsnittsalderen til hele mannskapet ble heller ikke den stort over 30 år, men antall ishavsturer i gjennomsnitt lang høyere.

Selv om en selfanger er et nokså isolert samfunn og vi normalt ikke er under land hele turen, har vi god kontakt med de andre skutene. Vi fangster jevnt flere skuter i lag, og en fordel ved å ha Fiskeridirektørens inspektør om bord, var at de andre skutene hver kveld over radioen måtte rapportere inn dagsfangst og posisjon til «Polarstar».

Da var det trangt om plassen i styrehus og radiatorom.

Og så var det kveldene vi gikk på siden av andre skuter, og særlig populært var det å ligge natta over sammen med kanadiske skuter med kjente navn som «Brandal», «Martin Karlsen» og «Theron» og som hører til samme rederi som «Polarstar».

De seiler for øvrig alle under en skipper Marø, sønnen av den kjente Ålesund-skipperen Kristoffer Marø og brødre av Bernt Marø.

Da samlet skipperne seg i sine salonger, mens fangstfolkene møttes i lugarer og messer og drev tuskhandel i stor stil. En spekkete norsk islender eller lusekofte var gull verd for mange newfoundlandske fangstmenn, mens deres ditto rødrotete jakker sto like høyt i kurs hos våre folk.

Brune gummistøvler gikk over rekka i fleng fra «Polarstar» i bytte for filtforete «nuffesko» - og kanadiske sigaretter, tro det eller ei, smakte bedre i norske ganer og våre sigaretter bedre i deres.

Norske varmedresser og kniver gikk i bytte for kanadiske, til sist ble slagkrokene kingset mot kanadiske treklubber. En opptelling dagen etter viste at vi bare hadde en eneste slagkrok igjen, men da var vi heldigvis ferdige med smådyrfangsten.

Hvem som tjente på handelen, må fuglene vite, men moro var det åpenbart mens det sto på, og det var vel det viktigste.

Det bød også på variasjon å ligge på sida av norske skuter, som da vi f.eks midt i gammelfangsten bunkret olje fra Tromsøskuta «Kvitbjørn», som dagen etter skulle starte på hjemtur.

Andreskysteren der om bord var etter det som ble fortalt, Ishavets mest populære mann da «Kvitbjørn» hadde ligget på siden av et par kanadiske skuter og han hadde kjørt fransk og dansk smalfilm i en fullsatt messe.

Men sant skal være sant, han fant også et interessert publikum i messa på «Polarstar»...

Det mest minnerike møtet hadde vi likevel en av de siste dagene under plukkfangsten. Til da hadde jeg trodd at de norske veteranene i sine skrøpelige båter var de kaldeste fiskene i isen, men da vi så hva slags fartøy newfoundlandske landfangere bruker i 1975, var det tid for å revidere mening.

Det var tre stykker av den som lå i lag ute i isen da vi kom oppunder, trebåter på mellom 30 og 40 fot og hver med et mannskap på 4-5 mann.

Det er ca 200 båter som driver selfangst på denne måten og de deler en kvote på 30 000 dyr og fanger for det meste årsunger og brunsel, ett og to år gammel grønlandssel. I motsetning til de store selfangerne tar disse også skrottene av dyra og leverer kjøttet ferskt iset i land for 150 kroner dyret til sammen for skinn, spekk og kjøtt.

Skipperen på den største av båtene fortalte av de lastet 300 dyr og regnet med å ha tatt dette i løpet av 14 dager.

Newfoundlandske landfangere.

De ristet forferdet på hodet da de hørte at vi dumpet kjøttet av dyrene, og her ligger en viktig innvending mot norsk selfangst.

Ungdyrkjøttet er virkelig førsteklasses mat også for folk, og burde kunne utnyttes bedre. Men skal så skje må det trolig bygges nye båter for dette formålet.

Men en kan godt være enig med de kanadiske landfangerne i at ungdyrkjøttet bør utnyttes bedre.

Men tilbake til våre kanadiske kolleger i derse miniskuter. En hadde mistet roret i isen og skulle slepes inn til land av kameratbåten. Men problemet var hvilken posisjon de hadde, noe som navigasjons-system på «Polarstar» fortalte.

Det fortalte også at landfangerene lå nesten 20 mil lenger av land enn de hadde trodd – en for

øvrig vanlig oppdagelse når newfoundlenderene spør etter posisjonen.

Dagen før hadde en annen av disse båtene som også hadde lidd havari, tent røykbål på isen for å bli lokalisert av en isbryter som hadde gått ut for å hjelpe.

«Veslemari» så røyken, trodde skuta var i brann, og brøt av fangsten for å gå til assistanse...

Når isforholdene derimot er gunstige og isen setter selen inn på bayene, fanger de selen fra land og bruker traktorer, weasels og hester for å dra sammen skinn og skrotter.

Men med slik is som i år, måtte de bruke båtene sine som de resten av året driver linefiske med.

Da hender det ikke sjelden at de kommer på avveier. Et år tok «Polaris» opp en slik landfanger helt ute ved iskanten. Da var folkene om bord forfrosne og utsultete og nær ved å gi opp.

Men ikke alltid er der noen som kan berge, og tapslistene for denne gruppen selfangere er ikke små.

Vi har kvinnelig stuert på «Polarstar» i år. Det er Liv Johansen, 36 år og fra Brandal.

Hun er ikke den første kvinne som har vært med til Newfoundland, tidligere et år mønstret forloveden til stuerten på en av skutene på som mess, og for mange år siden var en kvinnelig journalist med.

Men Liv Johansen er den eneste som har reist som stuert, og trolig også den eneste kvinne som har vært med på vanlig dekkarbeid på selfangst.

Men hun reiste ikke for å markere kvinneåret.

-Jeg var med «Polarstar» på ekspedisjonstur til Svalbard i fjor sommer som kokk, og fikk nærmest «pålegg» av reder Petter Karlsen om å mønstre som stuert på selfangeren, forteller Liv Johansen, som også har flere år bak seg i utenriksfart.

-Helst hadde jeg sett at jeg hadde en jobb i land, men det har vært vanskelig å få der jeg bor, og ettersom jeg har en jente på 11 år og nå

holder på å bygge hus, kommer det godt med å gjøre noen penger i en fart.

-Vil du anbefale andre kvinner å reise på Ishavet?

-Ja, send gjerne noen kvinnesakskvinner bortover. Jeg er tilhenger av lik lønn for likt arbeid, men det er ikke alt arbeid vi kvinner er like godt fysisk utrustet til å klare som menn, som for eksempel selfangst.

Stuert Liv.

Jeg misunner ikke fangstfolkene det de tjener. De må sannelig jobbe for det.

Sier spinnesidens representant på selfangst i år, som på tross av sitt «fysiske handikap» ikke sto tilbake for noen mannlig stuert når de gjaldt å koke og stelle mat til en skrubbsulten vargflokk på 18 mann, og attpå til fikk tid til å gå på isen med niste og drikke når vi ikke hadde tid til å gå om bord til middag, og til å kjøre vinsjen i gammelsselfangsten.

Som mannskap på «Polarstar» får vi prøve det meste. Vanntankene om bord er heller små, og da maskinen som lager drikkevann streiker, og stuerten serverer kaffe som smaker som den var kokt på flaut sodavann, må vi om kvelden etter at fangstingen er slutt, gå på leting etter vannflak.

Det er også noe nytt i en fangst som aldri er kjedelig, men stadig byr på noe uprøvd for en førstereis på Ishavet.

I selfangstens første år var det et konstant problem å skaffe nok drikkevann. Ferskvannet som lå i store dammer på isen, ble av en eller annen merkelig grunn ikke sett på som brukbart.

Hvem som «oppdaget» dette tindrende klare og velsmakende vannet, og først tok det i bruk, vites ikke, men regn- og smeltevannet som ligger i tonnevis på store flak har senere og med rette fått ord på seg for å være noe av det beste drikkevann som fins.

Vi går i bekmørket på utkikk etter vannflak i lyset fra lyskasteren på styrehustaket som sveiper fra bord til bord. Vi finner omsider et kjempeflak, og etter å ha testet at det er av rette sorten og ikke inneholdende saltvann, fortøyer vi i flaket og fyller opp tankene.

Om natten duker noen av oss til matgilde på stekt ryggkjøtt og sveiver – en Ishavets delikatesse – og går stappmette til ro til toner fra isflak som skurrende kjærtegner skuta i den slake dønningen.

Etter gammelselen

Selfangsten drives forsvarlig fra norsk side, hevder inspektør Jan Martinsen, som var observatør på fangstfeltet. Han brakte med seg fire selunger hjem fra feltet. Zoofysiologisk Institutt skal forske videre....

Den første gammelselen vi tok på «Polarstar» var en dauing, men de 1800 neste var levende nok! Vi lå og plukket gråunger, de nå tre uker gamle ungene til grønlandsselen, til det siste, men da «Kvitebjørn» om kvelden den 2. april meldte over radioen om en dagsfangst på 1500 dyr og en selreim så lang og tett at skipperen,

«han Arvid» ikke hadde sett maken på over ti år, fikk også vi fart på oss.

Etter at grønlandsselen har forlatt kaste plassene inne i Gulfen og på Fronten, på østsiden av Newfoundland, drar selen nordover langs Newfoundland- og Labrador-kysten langs isbeltet som for hver dag blir smalere og smalere.

Utenfor Belle Isle-stredet, det smale sundet mellom Newfoundland og Labrador, møtes selen fra Gulfen og Fronten, og selen kan telles i millioner når den samler seg for å pare seg og legger seg opp på isen i lange tette reimer for å felle den gamle pelsen.

Det var en slik reim «Kvitebjørn» hadde funnet etter å ha fulgt selen nordover langs Newfoundland-kysten, og nå stevnet vi nordover, alle skutene som ennå lå igjen og ikke hadde tatt full kvote av ungdyr.

Det var «Polarstar», «Veslekari», «Veslemari» og til sist «Polaris» som hele turen hadde vært forfulgt av uhell og maskinhavari.

Dette fikk skipper Rødbeck fra Langevåg til hver kveld å pøse edder og galle og gloende eder over eteren om maskindelene som skulle bringes ut med helikopter, men som aldri kom.

Da var vårt kors, en forvridd rorstamme som bare ga ti-femten grader styrbord ror, atskillig lettere å bære.

Vi går nordover mesteparten av natten og vi kjører hardt. I den smale lysstrålen som viser vei et par hundre meter fremfor oss, snor vi oss mellom florene med 10 mils fart og vel så det.

Isen er slakk og de 2-3 meter tykke flakene som dunderer mot baugen, knuser vi lett. Skuta har nå begynt å bli tung med fullt akterrommet av skinn og spekk og 6 – 700 smådyr i forrommet.

Det er førsteskytter Ove Gjerde som har vakt, og han sparer hverken is eller skute der han står med hode ut av den åpne styrehusruta med en hånd på reverseringen og en på styremaskinen. Småflakene og florene knuser vi som kjeks, men blåisen som ser likedan ut i skinnet fra lyskasteren, er farlig som fjell – selv for de

tommetykke stålplatene i baugen på «Polarstar».

-Ka' i heitaste e' ditte? Ville messen vite da han kom opp i styrhuset og fikk se isen

blodtappe de skutte dyrene slik at skinnene ikke blir isbrente og ødelagte. Og til sist, hundre meter bak der igjen, kom to flåere etter hver skytter og spretter.

Polarstar, jolling av dyr.

svartprikket så langt øyet rakk, som var det århundregammel flueskitt på et vindu.

Ti timer, ti rotbløyter og tre klesskift senere, visste han det så han neppe glemmer det mer. Det var «gammalhunden».

Vi så og luktet gammelselen omtrent samtidig fra dekk. Svarte prikker toppet seg over lange slake dønninger i isen og den søte, litt kvalmende lukten av brunst, kom drivende fra selflokken med vinden.

Først gikk de tre skytterne ut, med rifler og ammunisjon.

Hundre meter etter kom spretterne, en for hver skytter. De har som oppgave å sprette og

Det ble en dag vi sent glemte, denne søndagen 13. april. Det var sel i tusentall, men råttne og slak is og tungdønning av værste slag.

Det var mer åpent vann enn is, og de få flakene som var, lå delvis dekket av snø slik at vi like gjerne landet til maven i sørpe som på hard is når vi hoppet.

Storbåra som kom rullende fra havet i øst, skapt av en vedvarende pålandsvind, dro flakene snart sammen og snart ifra, og nåde den stakkaren som ble fender mellom slike kolosser.

Vi bet tennene sammen og jumpet, uvisse på om vi rakk fram til neste flak og uvisse på om satsen holdt.

Begge deler endte som regel med å lande på vannet i vokka. Vi ble stående landtroll på småflak og måtte vente til flakene drev sammen igjen, samtidig som vi prøvde å padle med hakapik eller geværkolbe som åre.

Og foran oss bjeffet geværene, og sente kuler på avveier hvinte over hodene på oss som bisvermer.

–Men de du hører er de ikke så farlig med, trøster skytter Sigurd Haugland da vi møttes på et flak. De syngende har alt passert. Det er verre med dem du ikke hører noe til. Det er dem du skal se opp for! ...

Likevel skjer det aldri skyteulykker på Ishavet, i alle fall har det ikke hendt i nyere tid. Skytterne er folk som kan jobben sin og ikke skyter før de er sikre på å treffe, og sjelden på så langt holdt som hundre meter.

Men til å begynne med hørt det nifst ut når vi arbeider oss gjennom selen, 9 skyttere og tre mannskap i bredden.

Det var ikke mange som tørrskodd klatret sliskene på «Polarstar» den kvelden.

Illest ute var likevel Oddvar Bjørge, samfunnsfagsstudent fra Ålesundkanten som for i år - og trolig også flere år – hadde gjort ishavsgast av seg.

Han datt i vokka i tykk seig sørpeis for ellefte gang og klarte ikke å komme opp ved egen hjelp, men fikk etter en tid ropt på skytteren sin som kom til og hjalp ham opp på «tørr is».

Da han ble dradd opp etter flere minutters kamp i isvannet, hadde han mistet både kniv og slire og den ene støvelen og var selvsagt nedkjølt til kistetemperatur.

Den eneste flaksen han hadde hatt, var at han minuttet i forveien hadde levert fra seg tre tunge pakker med ammunisjon som det er spretterens lodd å bære.

Langt fra skuta var han, men med nyvunnen erfaring som ikke blir lært ved noe universitet, sprettet han seg et nyskutt dyr, stakk sine iskalde hender og føtter i en varm vom før han trasket videre mot neste dyr og skuta.

Det er ikke å fortenke den sympatiske samfunnsviter i at han barføtt og hakkende av kulde ønsket seg tilbake til tempererte lesesaler ved Universitetet i Bergen der han haltet fra skrott til skrott.

Men det var så vidt jeg vet eneste gangen også, for neste år skal han på Ishavet på nytt!

Livlig gikk det også for seg om bord i skuta som kom etter og jollet skinndungene om bord. Takket være isen var dungene små, ofte bare ett og to dyr, og messen og smøreren som hadde den blandede fornøyelse å jumpe med jollewiren og hekte på skinnene, fikk virkeli vise at de kunne svømme.

Eneste trøst for messen var at stuert Liv Johansen skiftet forkleet med kjeledress og kjørte vinsjen, en jobb som hun behersket fint etter først å ha hivd smøreren til topps i blokka på storbommen.

Men for messen var denne tabben et kjærkomment påskudd til å kvittere for mer og mindre velfortjent kjeft fra bysse og messe!

Ei lita pause mens karane ventar på skuta.

Det ble en lang dag på isen denne søndagen, og lengst var timene fra vi tok de siste dyrene – de fleste ble skremt og forsvant etter få skudd – til vi ble hentet.

To ganger var skuta nesten helt oppunder oss, for så å gå i motsatt retning uten å ta oss og den siste skinndungen om bord.

Det er en feil med han Johan (skipper Johan Holstad), knurret en av karene. –Han tar ikke opp folket, og hadde han funnet et flak som var stort nok, hadde han vel bare latt oss stå igjen og først hentet oss neste sesong!

Men om vi frøs og bannet skipper og skute nord og ned, gikk vi ikke til så drastiske skritt som skytteren til den kjente ishavsskipperen Pål Lillenes gjorde, da Lillenes med overlegg kjørte fra fangstbåten og inn i skodda.

Skytteren delte ikke skipper Lillenes' sans for humor, slengte Kragen til kinnet og fyrte av et skudd som traff i masten like over hodet på skipperen i tønna.

-Den neste får du i hode om du ikke snur, brølte skytteren.

Da vendte skipper Lillenes...

Og ganske riktig, så kom «han Johan» til slutt og tok oss opp, og etter å ha skiftet til tørre klær og inntatt dagens andre måltid kunne vi glede oss over å være beste skute i «gammel hunden» den dagen.

Fem dager og 1500 gammelsel senere kunne vi skalke lukene, lære bommene og vise akterenden til sel og is for i år, etter vel en måneds sammenhengede fangst ved Newfoundland.

Medregnet klargjøring og levering ble det 2 ½ måneder på tur med noe slit, men mye moro, og i skrivende stund mellom 20 og 25 tusen kroner attpå...

Ishavet har fortsatt noe av eventyret i seg, og kanskje særlig for den som reiser dit første gang.

For den som har 20, 30 eller flere turer bak seg blir selvsagt også selfangsten rutine, noe som den kjente ishavsskipperen Hau-Johan fra Brandal så treffende fikk sagt det da han etter

endtlur fikk journalister om bord som spurte etter nytt.

-Nei, spør ikke meg. For meg er alle turene nesten like. Snakk med førstereisene, det er de som har noe å fortelle.

Og likevel er det noe som drar «gamlekarene» av sted på turer når det lir over midtvinters og alle andre lengter mot vår og grønne lier, - noe udefinerbart, men håndfast nok når de karakteristiske skutene med høye rigger og tønne stevner mot vest og nord.

Men om du reiser, og liker du veidemannslivet, så gjør ikke som en tidligere fangstmann på «Polarstar» gjorde da han siste dagen om bord etter at skuta var nedvasket og arbeidet gjort, tradisjonen tro gikk opp på kontoret til rederen på Brandal for å hente lotten.

I yr glede over en fin tur, men ellers helt edru, gikk han glad og fornøyd fram på lugaren sin og begynte å lempe spekkete klær og andre kasserte effekter ut gjennom ventilen.

For sent husket han på at lotten lå i lommen på kjeledressen...

Selfangstinspektøren imponert...

-Jeg er imponert over den måten selfangsten blir utført på. Jeg reiste på Ishavet som prinsipiell tilhenger av selfangst – at vi må utnytte selen som ressurs på lik linje med andre naturherligheter – og ingenting av det jeg har sett, har fått meg til å endre mening.

Det er fiskeridirektørens observatør på fangstfeltet, inspektør Jan Martinsen fra Oslo, som sier dette etter å ha vært med «Polarstar» på årets fangsttur til Newfoundland.

Det er klart at vi må utnytte en ressurs som selstammen, og måten dette blir gjort på er ikke bare fullt forsvarlig, men også en meget human og effektiv måte å gjøre det på.

Det er utarbeidet en detaljert instruks om hvordan fangsting skal foregå, og denne blir stort sett fulgt til punkt og prikke. I detaljer blir den kanskje ikke fulgt helt ut, men her er det like gjerne på sin plass med en endring av instruks.

Når det gjelder fangsten av kvitunger som er blitt møtt med sterkest kritikk, er det ingenting å utsette på denne, sier inspektør Martinsen. – Slagkroken og hakapiken som blir brukt til å avlive dyrene med er svært effektive våpen, og mye bedre enn trekølla som blir brukt av kanadiske selfangere.

Dette synet deler også kanadiske inspektører jeg møtte på feltet, men selfangstmotstander Brian Davis som har stor innflytelse i Canada, vil ikke godta de norske slagvåpnene, og dermed er kanadierne fortsatt nødt til å holde seg til balltreet som bare svimeslår dyrene, og ikke trenger ned i hjernen som de norske våpenene.

som ble skutt, og bare 3-4 dyr ble den dagen skadeskutt og klarte å jumpe i raka.

Bedre kan knapt gjøres, og det forteller mye om dyktigheten til fangstfolkene, mener selfangstinspektøren.

Mens de kanadiske selfangere har en eller flere inspektører som følger fangsten på hver båt, er det bare to inspektører med de 8 norske skutene.

-Selv om fangsten i hovedsak blir utført etter instruksen, ser jeg det som en fordel om hver skute hadde hatt med inspektør. Inspektøren vil i de fleste tilfeller ha bedre anledning til å øve

Tromling, sortering og vraking av fangsten på «Gråbuda», buda der Ishavsmuseet held til i dag. I bakgrunnen fleire av tromlane som vart brukt til denne tromlinga.

Jeg er for øvrig imponert over treffsikkerheten til skytterne på «Polarstar». En dag hadde vi 650 klappmyss, omkring halvparten stordyr

kontroll enn skipperen, da han hele tiden er på isen og har god kontakt med fangstfolkene.

-Hva med størrelsen på kvotene, som er totalt 150 000 grønlandssel og 15 000 klappmyss på Norge og Canada til sammen. Er det noe fare for bestanden med en slik beskatning?

-Det er svært vanskelig å uttale seg noe sikkert, da vi ikke vet nøyaktig hvor stor selstammen er. Men mitt inntrykk, og det deles også av erfarne skippere, er at kvotene i alle fall ikke er for små. Det er ellers gledelig å ha sett at kjønnsfordelingen ikke er så skjev som det kunne være grunn til å frykte for klappmyssbestanden.

Kviting med Polarstar i bakgrunnen.

Foruten å se til at fangsten blir utført på forsvarlig vis, har Jan Martinsen, som har sel som hovedoppgave i zoologistudiene sine ved Universitetet i Oslo, også samlet en del vitenskapelig materiale.

-Jeg har vært spesielt interesert i dykkefysiologien hos sel, hva som gjør at den kan dykke så dypt og holde seg så vidt lenge under vann uten å få dykkersyke som mennesker gjør. En grønlandssel kan gå ned på 300-400 meters dyp og være under i en halv time uten å få problemer, sier Martinsen som har vært froskemanninstruktør i 10 år, og gjennom dette arbeidet fått interesse for mesterdykkeren i Ishavet.

-Men foreløpig er det ikke så mye vi vet hverken om denne eller andre sider ved selens liv.

I Norge er det bare en håndfull som forsker på selen, men det er håp om at dette vil bedre seg nå som det satses på selforskning ved Universitetet i Oslo.

Resultater av dette vil i sin tid også komme selfangstnæringen til nytte ved at man bl. a. kan fastsette kvoter som gir optimal utnyttelse av selen uten at bestanden kommer i fare.

Foruten å huse selfangstinspektøren, ytet også «Polarstar» sin skjerv til dette og brakte med hjem et par bluebackunger og et par grønlandsselunger som Jan Martinsen nå har installert i selgården ved Zoofysiologisk Institutt i Oslo.

I løpet av den måneden de fire selungene tilbrakte i en kasse bak på båtdekket på «Polarstar» tok de ikke til seg føde i det hele tatt, men tæret på det 3-4 cm tykke spekklaget under skinnet.

-Vi har fra før 3-4 ulike selarter i selgården ved Universitetet, og selv om dyrene trives godt i fangenskap, har de ennå ikke lyktes å få dem til å formere seg, sier selfangstinspektør Martinsen, som foruten sine kunnskaper om sel stilte godt fysisk rustet til selfangerlivet med et militært mesterskap i fotball, god plassering i nordisk mesterskap i badminton og med fallskjermhopping som hobby!

VESTLANDS HUS
- endelig hjemme

Byggeplaner?

Vi tilpasser boligen til ditt behov

Hos VestlandsHus kan du velge mellom 43 hustyper – fra de ultra moderne til de praktfulle. Finner du ikke noe for din smak, så skreddersyr vi boligen til dine ønsker. Bestill GRATIS huskatalog på vår nettside eller ta direkte kontakt med nærmeste forhandler for mer informasjon.

Din lokale forhandler:

VESTLANDSHUS ULSTEINVIK
www.vestlandshus.no
Tlf: 70 01 20 33

Bestill katalog

Utdrag fra en fangstdagbok fra Svalbard

Av tidligere fangstmann Per Johnson

Jeg var 20 år gammel sommeren 1964. Jeg jobbet på et tunnelanlegg i Røldal. Da fikk jeg et brev fra min tidligere lærer på gymnaset, Odd Lønø. Han spurte om jeg ville bli med på hans planlagte overvintring i Tjuvfjorden på Edgeøya samme høst. Lønø var en erfaren fangstmann med tre tidligere overvintringer på østkysten av Svalbard. Grunnen til at han spurte meg, var vel at jeg hadde vært flere sommersesonger på Svalbard. Vinter og vår 1963-64 var jeg deltager på en nordpolsekspedisjon som hundekjører. Jeg slo til selv om jeg skulle inn til militærtjeneste i oktober.

Vår 1965

Fangsten var for det meste over. Vi ventet bare på mildere vær slik at vi kunne sette i gang med den store jobben. Spekking og salting av fangsten som nå var kommet opp i 84 bjørn.

26.4.1965

Jeg har rustet ut for langtur. To mann en lang vinter i en hytte på 9 kvadratmeter gjør at en trenger å være litt for seg selv.

Jeg kjørte i det uendelige mot den andre siden av Tjuvfjorden. Ut på kvelden fant jeg en flott leirplass mellom morenene på nordsiden av fjorden.

Leirplassen 26. april 1965

29.4.65

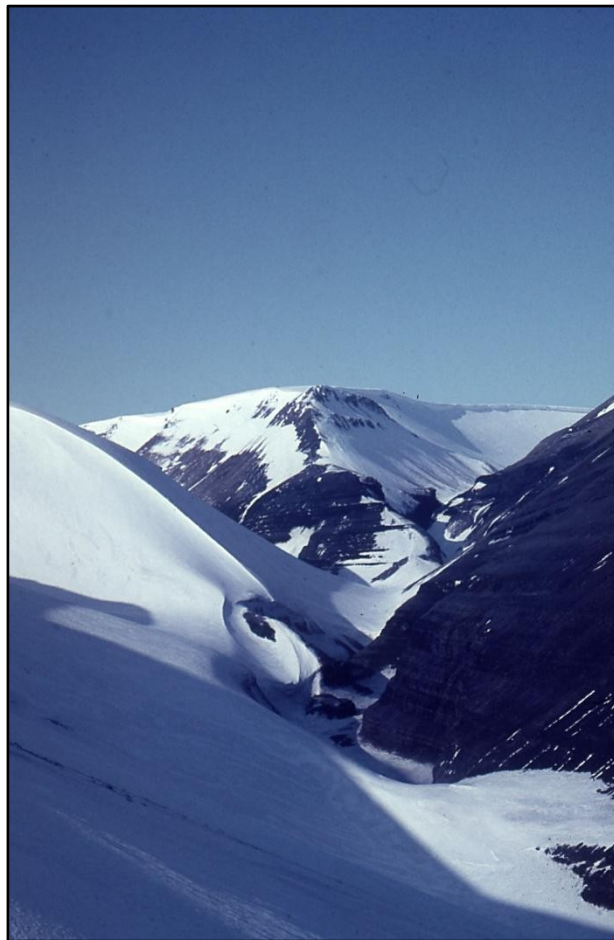
Omtrent der Diskobukta begynner, fikk jeg se ferske spor etter en binne med to årsunger.

Hundespannet ble bundet nede på isen, og jeg fulgte sporet til fots.

Sporet gikk rett mot land og opp mellom noen lave kystfjell. Etter en times tid dreide faret etter bjørnene sydoover. Derfra hadde dyrene lagt kursen ned i gjennom et trangt dalføre som ledet tilbake mot kysten.

Dalen ble mer og mer som et juv. Sporene viste tydelig at bjørnefamilien hadde satt seg på baken og latt det stå til utfor det bratte, trange juvet.

Jeg valgte samme teknikken, satte meg på baken og rauset etter. For å bremse litt på farten, satte jeg børsekolben i den steinharde snøen. Etter en stund syntes jeg farten ble lovlig stor og terrenget brattere. Men et raskt blikk fremover, viste at juvet gradvis flatet ut lenger nede. –«Når bjørnene har klart det, må vel jeg også klare det» tenkte jeg med et overmott som hørte den unge alder til.

Juvel der bjørnefamilien satte utfor fotografert fra sjøisen.

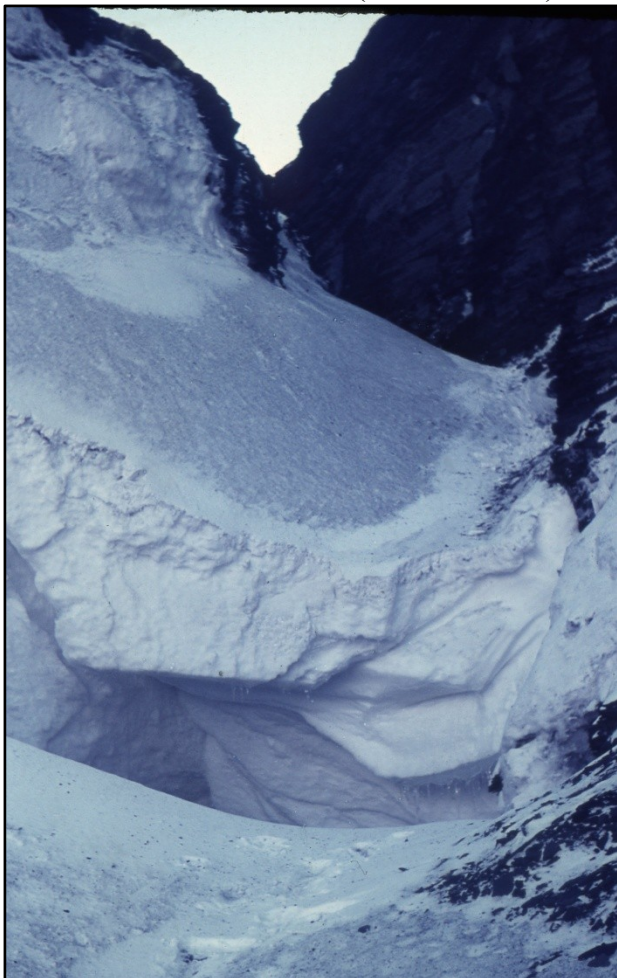
Plutselig åpnet det seg et stort, svart svelg i slukten rett foran beina mine. Jeg hev meg på børsekolben og klarte å stoppe den ville farten. Der satt jeg i bratthenget, helt ute på kanten av hullet. Jeg torde omtrent ikke trekke pusten.

Så lurte jeg uhyre forsiktig frem tollekniven og klarte å hakke meg et feste. Nå var den verste faren over, og jeg begynte å vurdere situasjonen.

Jeg forstod snart at jeg var kommet ned i en dal fylt av evig is. Sommerstid har det nok rent en elv her som har tatt veien ned gjennom isen og under den. Sakte men sikkert hogget jeg trinn for trinn opp dit hellingen ble så slakk at jeg kunne reise meg.

Nå når jeg var i trygghet, begynte jeg å undres på hvordan det hadde gått med bjørnene.

Jeg gjorde en omgående manøver og kom opp mot brehullet fra nedsiden. (se bilde under).

«Dyrefella» fotografert fra nedsiden.

I den urørte snø flaten på nedsiden av hullet, var det ingen tegn til at dyrene hadde berget seg. De har nok endt sine dager i denne uhyggelige, men naturlige dyrefella. Jeg hev en sten ned i hullet. Det tok rystende lang tid før jeg hørte et duns dypt der nede fra underverden.

Telting i mørketiden 1964/65.

Ut i mai måned kom jeg tilbake til stasjonen i Tjuvfjorden. På sleden hadde jeg skinnene av to voksne bjørn, og en stor kasse med tre levende bjørnunger.

Det kalde været gjorde at vi ikke kom i gang med spekkingen før sist i mai.

Da satte vi i gang for fullt. Vi hadde med tre tonn med grovsalt fra Norge. Saltet var lagret i 100 liters tre tønner. Alt dette lå under tjukke snø lag. Vi grov opp tønnene slik at saltet kunne få tine i sola. Så var det å grave opp ti skinn av gangen.

Så snart skinnene var noen lunde tint, flådde vi ut hoder og labber. Når alle isklumper var tint i hårlaget, ble skinnene lempet opp på spekkbenken. (Spekkbenken er en tre-lemm på ca. 0,70 x 2,00 meter. Den stilles opp slik at den har 60 graders vinkel med bakken. Overkant av benken skal ligge noe over en meter over bakken).

Med en buet, lynskarp kniv ble spekket fjernet. Når vi var helt sikker på at all frost var ute av huden, ble skinnene plattet med kjøttsiden opp og saltet.

Gammel bistasjon på Vestkysten av Edgeøya april 1965.

Vi brukte fra 10 til 30 kg salt på kvart skinn. Det var spesielt viktig å salte godt i labber, nese og ører. Skinnene ble etter hvert lagt i en stabel med kjøttsiden opp. Etter hvert som salt tønnene ble tømt, ble de rullet ned til tidevanns sprekken i fjæra. Her dreiv vi til tønnebåndene og fylte tønnene opp med sjøvann for at de skulle trutne.

Når alle skinn var spekket og tørrsaltet ble de rullet sammen og lagt i tønnene. Vi fikk fra en til tre skinn i hver tønne. Vi rørte nå ut en mett saltlake. (En rå potet med en fire toms spiker gjennom skulle flyte i laken. Men en rå potet finnes ikke på Svalbard om våren. Vi tilsatte derfor rikelig med salt, rørte og rørte til intet mer salt lot seg oppløse i laken).

Vi fylte så tønnene med denne saltlaken. Vi la tunge stein på skinnene for å få drevet ut lufta, og for at laken skulle stå over skinnene.

Hver dag passet vi på å etterfylle. Til slutt ble lokkene slått på. Vi boret to hull i hvert lokk og satte propper i.

Helt til skuta som skulle hente oss kom, ble lake nivået sjekket daglig. En slik fremgangsmåte sikret god kvalitet.

Vi hadde også noen uflådde, hele bjørn liggende nedgravd i snøen. De måtte også opp i sola. Mange ganger daglig måtte de snues og vendes. Hvis sola tok for hardt på en side,

En bjørneunge lukter ned i pipa på en nedsnødd hytte.

Bjørneunge ved hytta.

kunne det bli håravfall. (Surflekker).

Det var også en kjent sak blant fangst folk at absolutt all frost må ut av huden før salting. Salt på frossent skinn fører til at pelsen slipper taket.

Spekket skar vi i strimler som vi slapp ned gjennom storspunset på medbragte 200 liters oljefat. Spekket var en viktig del av inntektene på en fangst-overvintring.

Salting og spekking av fangsten var en langvarig og slitsom jobb. Men det måtte gjøres riktig, ellers ville verdien på skinnene reduseres dramatisk.

Rundt 20. juni var alt unnagjort. En stri jobb. Men det herlige vår været hjalp godt på. Tre bjørner og 10 hunder sto og vaktet på oss. Hundene hadde gått i tung fraktfart hele vinteren. Nå kom belønningen. De nøt å ligge i vår sola å vente på kjøtt og spekkbiter som vanket ved spekkbenken.

Et og annet slagsmål ble det mellom bikkjene og bjørningene. Alltid var det en fristende godbit som var årsaken.

Inn i mellom sprang hele gjengen en tur rundt hytta, ned i fjæra og bort på odden ved hytte sundet. Lederhunden i spissen. Bjørningene dannet baktroppen, med en sky av stormåse og isryper over dem.

Det var en lykkelig tid både for dyr og mennesker.

Når vi gjorde klar småbåten for å gå utpå etter fugl eller sel til middag, brydde hundene seg aldri om det. De lå og sov i sola eller gnaget på ben uten å vøre oss med et blikk. Bjørningene derimot ble helt fra seg av engstelse når de forsto at vi skulle ut med båt. De sprang etter oss langs fjæra så fort de korte bena kunne bære dem. De rautet og brølte helt ulykkelig. Merkelig så bundet de var til oss mennesker.

9. juli.

I løpet av natten blåste det opp til en stiv kuling fra sør. Stor var forbauselsen da vi oppdaget at isen på hele fjorden holdt på å gå opp. I løpet

Gammel lederhund som barnevakt.

av en time var det bare vann å se. Nå er det åpne havet til gamle Norge.

12. juli.

Ved 07.00 tiden i morges fyrte jeg i ovnen og satt på kaffikjelen. Jeg tok en tur ut på trammen, og fikk øye på en skute som lå ankret en liten kilometer utenfor hytta. Vi raket ut fyren i ovnen og hev oss i småbåten. Nå gjaldt det og komme seg om bord!

Vi rodde så det fosset om baugen. Kanskje var de villige til å laste om bord alt vårt utstyr, og ta oss med til Tromsø!

Vi la ikke merke til det uvanlige ved at ingen var på dekk eller i rorhuset da vi jumpet over rekka. Hele mannskapet satt i messa med kaffe koppene foran seg. Sjøfolkene var uvanlig avvisende og tause til sjøgutter å være.

Vi spurte og grov om alt mellom himmel og jord, men etter en tid skjønnte vi at vår besøkstid var ute.

Vi karret oss ned i båten vår igjen og rodde til lands. Dypt skuffet over den merkelige oppførselen til folket på ishavsskuta.

Her kunne historien ha sluttet. Men ved en tilfeldighet møtte jeg en av disse karene mange år senere.

Da jeg fortalte ham om min overvintring på Edgeøya, ble han helt rar i ansiktet: «Var det du og din kamerat som lå i den fangsthytta ved Andreè-tangen? Ja, unnskyld at jeg sier det, men er du klar over hvor nær døden dere var den gangen?»

Jeg ble lettere sjokkert over hva han sa, og ba om en nærmere forklaring. Da kom han med følgende historie:

«Vi var jo der oppe ved Edgeøya hvert år på sommerfangst. Da fast isen gikk i juli 1965, gjorde vi som vi pleier å gjøre. Vi ankret utenfor den gamle, ubebodde fangsthytta i Tjuvfjorden. Der hadde det ikke overvintret folk på 10 år. Vi gikk i land på natta og skaut 50 rein.» (Reinen var totalfredet på den

tiden).

«I det samme øyeblikk som dere fyrte i ovnen den morgenen, så vi røyken og skjønnte at det var overvintre i hytten. Da dere begynte å ro utover mot oss, var hele dekket fullt av blod, kjøtt og skinn. Skipperen ropte til maskinisten om å få vann på dekk, og til oss sa han: «Hiv alt i rommet å få på lukene, spyl av dekket. Og oppdager de hva vi har gjort, så ta og skyt dem!»

Vanligvis er jo ishavsfolk så årvåkne. De ser alt. Det at min kamerat og jeg ikke ble alarmert av at hele gjengen satt i messa og tilsynelatende ikke hadde sett oss, og at de var så avvisende, skyldes nok vår spesielle situasjon. Vi hadde ikke sett en skute og nye mennesker på et år.

Der satt vi i hytten. Alt var klart for utskiping, men ingen båt viste seg. Sist i juli kom en 25 fots sjark inn hyttesundet. Båten het «Havhesten». Om bord var Andreas Bjørnsvik og Kjell Johansen. De hadde overvintret på Halvmåne øya og hadde hatt «Havhesten» stående på land der.

De var også lei av å vente på båt. Nå ville de gå til Longyearbyen med sjarken, og få en avtale om henting med Sysselmannen.

De hadde alt for mye gods til å kunne få det med på «Havhesten».

Bjørnunge med «tåteflaske». Vikingmelk og smeltet spekk.

Bjørneunge inne i hytta.

De tre bjørnunge ved hyttevannet sommeren 1965.

Min kamerat Odd og jeg ble enige om at jeg skulle bli med dem. Odd skulle så bli igjen for å passe hundene og bjørningene. Vi la av gårde. Båten var utstyrt med en ensylindret liten dieselmotor på 14 hk.

Vi rundet Kvalpynten og ankret i Kvalpynthamna. Der klatret vi til fjells for å se på isforholdene i Storfjorden. Det så ganske åpent ut, så vi la i vei. Planen var å krysse rett over til Vest

Spitsbergen, følge landet sørover, runde Sørkapp og følge vestkysten nordover. Men slik gikk det ikke.

Da vi kom midtfjords begynte det å blåse. Jeg har sjelden opplevet en så kraftig nordøstlig storm sommerstid. Vi hadde med vår svake motorkraft bare en ting og gjøre, vi måtte gå rett mot vinden det remmer og tøy kunne holde. Hvis vi drev av var åpne Barentshavet neste stopp.

I ett døgn holdt vi det gående. Spruten sto over båten. Det lille nøtteskallet hev voldsomt på seg. Sakte men sikkert stampet vi oss nordover, og fjellene på Kapp Lee på Edgeøya kom stadig nærmere.

Vi var da så slitne at vi bare ville sette skuta i fjæra og komme oss i land. Det åpne havet mot Norge var truende.

Hundre meter fra land satte båten nedpå en sten. Propellen ble slått av. Stilken, som er den bakerste del av kjølen, brakk av og roret fulgte med. «Havhesten» la seg øyeblikkelig på tvers av sjøene og drev til havs igjen. Vinduene i dekkshuset akter ble slått ut og vannet fosset inn.

Vi fikk ut ankeret og det vi hadde av tau, men da dreggen tok tak, slet vi av alt. Det så svart ut.

Nå bar det rett til havs. Det har hendt før i disse farvannene. Intet land i syne i uværet. Den nordøstlige stormen beholdt retning og styrke.

Der satt vi tre mann nede i lugaren med vann oppetter leggene. Nå måtte vi finne på noe før det var for sent. På dekk lå det fastsurret en lang, rett gran påle. Det kunne bli en god mast. Jeg fikk et tau rundt livet og krøp frem på fordekket med øks og hugget et hull i dekket midt skips. Så fikk vi med mye strev, sett granpålen på ende ned i hullet. To mann dro raskt ned under dekk og fikk satt fast enden på masta mellom spantene i bunnen av båten.

Vi brukte bord og spiker, tau og talje. En presenning på en åre ble utstyrt med skjøter og heist som råsegl. En planke ble rigget til akter som nødror.

Etter timer med arbeid fikk vi stabilisert båten. Vi startet motoren, koblet inn lensepumpa, og seilte med nødror og seil. Kursen ble satt mot Agardbukta på vestsiden av Storfjorden. Men Agardhbukta er en farlig plass. Gamle sjøfolk fra troms kalte bukta for «ureinsfjorden». Den er full av skjulte grunner eller «sunken rocks» som det heter på maritimt engelsk.

Det gikk slik det ofte går. Det var vanskelig å styre, og vi gikk rett opp i et grunnbrott. Kjølen brakk tvers av. Turen var slutt. Vi satte ut en liten spissbåt og klarte å karre oss i land like ved hytta i Agardh.

Soveposer, geværer, mat og klær forsvant med «Havhesten». Vi håpet i det lengste at det lå noe mat i hytta etterlatt av turfolk, men vi ble skuffet. Etter noens timer klestørk og hvil, la vi ut på turen mot Longyearbyen. Ti mil å gå i blaut myr og morenegrus er litt av en jobb. Særlig når mat og sovepose mangler.

Vi gikk gjennom Fulmardalen og kom ut i øvre ende av Sassen. Av og til satte vi oss ned og sovnet, for så å våkne etter en stund ristende av kulde. Det var bare å fortsette.

Langt om lenge begynte vi å nærme oss den nybygde gruve 7 veien. Vi drømte om at det skulle komme en bil, men denne natt til 10. august 1965 var det stille på veien.

De siste kilometrene forbi isdammen var seige. Vi satte kursen rett på telegrafan på Skjæringa. Bjørnsvik sin svoger, Trygve Øwre, var bestyrer der. Det var en ubeskrivelig lettelse å

komme til den gammeldagse koselige gruvebyen.

Det ble straks kjent over alt at havarerte fangstfolk fra Edgeøya hadde ankommet. Vi opplevde en hjertevarme og en gjestfrihet av en annen verden, og minnene tar vi med oss resten av livet.

Avslutning.

Det går ikke en dag uten at jeg tenker på disse årene på østkysten av Svalbard. Det er rart og vite at fjord, fjell, bukter og øyer ligger forlatt og øde.

Storsteinen vi søkte ly bak. Lune bukter med rekved langs strendene. Jeg ser det hele for meg. Ikke minst de skakke, grå hyttene. Hvilke sorger og gleder har mennesker opplevd innenfor disse veggene? Jeg er svært glad for at jeg fikk oppleve disse enestående givende og interessante årene nordpå.

Per Johnson

En ishavskipper beretter. Fra skipper Ingvard Johanessens notatbok.

Av John Bruvoll

Her kan du lese hva en ishavsskipper skriver etter at han har mistet sin skute og fått flere av mannskapet såret under «Operasjon Fritham».

Han skriver ikke mer enn det som er nødvendig, og tilsynelatende virker han meget rolig.

Jeg har lett meget lenge etter notater som jeg hele tiden har forstått at «Snusen», som han ble kalt av sine folk, måtte ha skrevet ned en plass. Jeg vet ikke dette sikkert, men jeg regner med at skuta sin skipsdagbok forsvant med «Selis».

Jeg har vært en god del på reketråling i Isfjorden og Grønfjorden, og når jeg leser denne dagboken, er det liksom jeg er til stede der oppe disse dagene i mai og juni. Ser for meg de sårede som ligger på hospitalet når bombene faller rundt dem og selv om den som treffer huset de ligger i ikke eksploderer, måtte det ha vært noen svært nervepirrende sekunder når de hører suset av bomben og venter på en stor eksplosjon som aldri kom.

Lyden av en granat eller en bombe som nærmer seg fort, glemmer en aldri. Det kan jeg selv skrive under på. Men disse karene var hardbarkede karer etter 2 år med torpederinger og kanskje umenneskelige opplevelser. Min bestefar ble altså sendt sammen med andre sårede ned til Skottland, og kom ikke hjem til Norge før i 1945. Hva han presist gjorde der vet jeg ikke så meget om, men jeg skal med tid og stunder finne ut av det.

Jeg vil rette en stor takk til Svalbard Museum og konservator Herdis Lien som lot meg få tilgang til denne notatboken. Originalen av boka er i deres eie.

Også Terje Jakobsen, Tromsø, som var reder og skipper på M/S «Torson», den siste snurperen jeg var styrmann på, vil jeg takke for at han satte meg i kontakt med etterslekta til

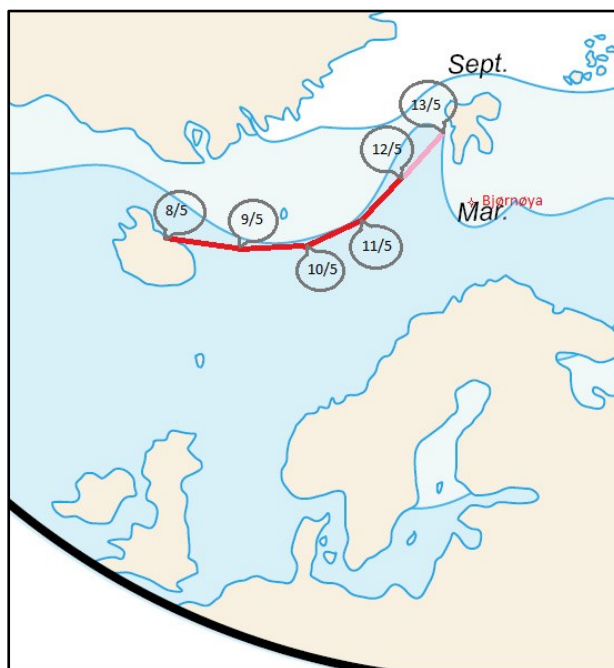
«Snusen». Jeg var så heldig å få ha hans far, Torgils, med om bord på «Torson» på en loddetur.

Jeg må vel innrømme i dag at jeg kanskje gikk forbi noen «småtopper» for å kunne få høre Torgils sine ishavshistorier ferdig før kasting. Men vi fikk last den turen også. Og han Per Olsen på HøytrykksVakta, Tromsø satte meg i kontakt med Straumsbukta. Takk til deg.

Sist men ikke minst vil jeg få si tusen takk til Ingvard Johanessen's tre «bestefarunger» for deres velvilje da jeg ba dem om tillatelse til å få gjengi dette. Eva, Sissel Helene og Steinar, dere har sagt ja til noe som kanskje mange av etterslekta til de mennene som var med der oppe i 1942, har lurt på i over 70 år.

Bjørkebakken 5. mars 2013, John Bruvoll

«Selis» av Tromsø

Her er beregnet seilingsrute for «Selis» fra Akureyri på Island til Isfjorden på Svalbard.

Tirsdag den 12-5:

Ca kl 0700 observeres et fly, det forsvant i sydlig retning. Vi befant oss da i VNV retning av Bert Eiland. (Bear Island mener nok han med dette. JohnB)

Onsdag den 13-5.

Ca kl 0800. Får iskanten ca 60 n.mil V.S.V av Isefjorden, isbeltet ca 40 n.mil bredt, kommer ind til Grønfjorden ca kl 2200. Ingen fly sett i dag.

Torsdag den 14-5.

Kl 2215 kom fire tyske bombefly, vi blev ganske snart truffet av brannbomber så vi måtte springe på isen og søke dekning så godt vi kunne. Ca kl 2315 forsvant siste fly. Efter samling av folkene efter vidste det sig at alle av besetningen om bord var i live, men fire mann var såret.

Fredag den 15-5

Ordner opp så godt vi kan og forsøker å få i stand litt mat.

Lørdag den 16-5

Ligger på samme sted, ordner opp enkelte rûm som vi kan varme opp. For øvrigt alt o.k. 2 ganger fly.

Søndag den 17-5

Er på samme sted, er ute på isen for å se om vi kan få i ferskt kjøtt men får intet. Et fly over platsen.

Mandag den 18-5

Er på samme sted, det blåser S.V. frisk bris, med sne. Det har vært roligt hele dagen.

Tirsdag den 19-5

Er på samme sted. Er ute på isen og får fatt i tre ringsel.

Onsdag den 20-5

Er på samme sted. Er ute på isen og jakter. Skyter en rein og to ringsel.

Torsdag den 21-5

Er på samme sted. Det er i dag mildt veir. Er ikke ute å jakter, hører et fly.

Fredag den 22-5

Er på samme sted. Er ute på isen og skyter en ringsel. Ser et fly om morgenen.

Lørdag den 23-5

Er på samme sted. Er ute på isen og skyter 7 ringsel. Så et fly i morges.

Søndag den 24-5

Er på samme sted. Jeg er ute i terrenget og ser efter rein, kan intet finne. Har et fly over pladsen i morges.

Mandag den 25-5

Er på samme sted. Havde et fly i morges som kastet brandbomber og satte fyr på et stort murhus, stillingene begynder at blive knust. Wilhelm Jensen gikk til Svea gruben 25/5.

Tirsdag den 26-5

Er på samme sted. Hadde i natt et engelsk fly over pladsen. Fikk sendt beskjed om stillingen. Kl 0430, hadde et fly som kastet mindst 4 sprengbomber mot huset som vi har til hospital. En bombe traff huset, men ingen av dem eksploderte, vi arbeider hele dagen for at få i stand et sikkert rom for de syke, en del folk går til Braganza bay.

Onsdag den 27-5

Er på samme sted. Vi plaserer proviant på ildsikre steder. Hadde i morges et fly som bombet nokså meget. 2 beboelseshus brant opp.

Torsdag den 28-5

Er på samme sted. Vi ordner op et nyt oppholdsted for at sove i samt lager til et kjøkken i tilfelle det vi har skal blive truffet. Hadde et fly i morges som bombet meget, men anrettet ikke noget nevneverdig skade.

Fredag den 29-5

Er på samme sted. Kl 0500 er et tysk bombefly og bomber stedet, men gjør ingen nevneverdig skade. Kl 0600 kommer et Engelsk fly som kaster ned en del proviant og lignende. Arbeider med diverse, setter op en komfyr i et shelter.

Lørdag den 30-5

Er på samme sted. Hadde et tysk fly i morges over stedet, men det kastet ikke bomber. Det er en strålende fin dag, stuer vekk forskjellige ting.

Søndag den 31-5

Er på samme sted. I morges hadde vi et tysk bombefly som bombet en del, vi trekker en robåt ut til Cap Heer. Forøvrigt alt vel.

Mandag den 1-6

Er på samme sted. Kl 0530, hadde et fly over stedet men det gjorde ingen ting. Kl 0930 snestorm. Vi tager de sårede ut til Cap Heer da vi venter et Engelsk fly. Kl 1300 er vi tilbake med de sårede.

Tirsdag den 2-6

Er på samme sted. I morges i 0600-tiden var et fly over pladsen. Ingen bombing eller skyting. Jeg er en liten tur ute på isen og skyter 4 ringsel. Arbeider med litt personlig utstyr.

Onsdag den 3-6

Er på samme sted. Kl 0600, så et fly som gikk ind til Advent bay og kom ut Isefjorden 20 minutter senere. Ingen fly over pladsen her i dag.

Torsdag den 4-6

Er på samme sted. Kl 0545, hadde et fly over stedet, ingen bombing eller skyting. Forøvrigt alt vel.

Tirsdag den 5-6

Er på samme sted. Jeg går en tur ind til bunden av Grønfjorden for at se om jeg kan finne motorbåten, men ingen ting at finne. Alt er sprengt i stykker.

Onsdag den 6-6

Er på samme sted. Kl 0530, hørte et fly ute på Isefjorden, men kunne ikke se det. Kl 1800 kom et Engelsk fly. Det gikk ned ute ved Cap

Heer. Vi rodde de sårede ut over. De blev bringt om bord og taget med til Scotland. Blandt de sårede var Gjerløv Larsen Bruvoll og Håkon Samuelsen.

Søndag den 7-6

Er på samme sted. Kl 0545, et fly over stedet, ingen bombing eller skyting. Forøvrigt alt som vanlig.

Mandag den 8-6

Er på samme sted. I morges var et fly over stedet i kl 0600 tiden, det skyter to salver. Jeg er en tur ind i Grønfjorden på vestsiden av fjorden. Alt O.K.

Tirsdag den 9-6

Er på samme sted. Ingen fly over pladsen. Det er fint veir. Jeg er inne på Finnes og mokker opp en fangstbåt som vi tenkt at drage ut til Barentsburg. Forøvrigt alt O.K.

Onsdag den 10-6

Er på samme sted. Kl 06 er et fly over pladsen. Ingen bombing eller skyting. Vi er ind på Finnes og trekker ut over en fangstbåt. Alt O.K.

Torsdag den 11-6

Er på samme sted. Kl 0540 et fly over pladsen. Ingen bombing eller skyting, vi arbeider med at få fangstbåten i orden.

Fredag den 12-6

Er på samme sted. Kl 0540 et fly over pladsen, ingen skyting eller bombing. Jeg ordner op fangst båten og får den klar for start. Forøvrigt alt O.K.

Lørdag den 13-6

Kl 1040 ror vi fra Barentsburg over til Festningen og videre over til Alkhornet og ut til Daumansøya hvor vi kommer kl 2330. Kl hørte et fly som gik ind Isefjorden men kunne ikke se det. Finner ca 200 egg.

Søndag den 14-6

Ligger å kjeller på Daumannsøya fra kl 0200 til 0830. Da ror vi nord gjennom Forlandsundet. Kl 1500 begyndes for hjemturen. Vi har ca 800 egg og 15 fugler. Kl 0515 hørtes et fly som

gikk ind Isfjorden men kunne ikke høre at det gikk ut. Kl 2115 kom et fly og gikk over Barentsburg i ca 1 time. Kl 2230 returnerte flyet. Vi fortsetter at ro til Alkhornet hvor vi skal overnatte i en hytte. Alt O.K.

Mandag den 15-6

Kl 0100 er man i Alkhornet. Vi leter plads for at take båten på land da det er dårlig med landingsplads. Kl 0300 er alt i orden og vi går til køis. Kl 1345 reiser fra Alkhornet til Barentsburg hvor vi ankom ca kl 1700. Kl 1730 kom løytnant Lund fra Kap Laila i en robåt. Den 14-6 hadde et engelsk fly vert her og taget med 3 mand til Schottland. Forøvrigt alt O.K.

Tirsdag den 16-6

Er på samme sted. Vi ordner op forskjellige ting. Løytnant Lund ror til Kap Laila. Hørte intet fly over pladsen i dag. Alt O.K.

Onsdag den 17-6

Er på samme sted. I ca 0500 tiden hørtes et fly over pladsen. Vi ordner oss opp for en ny tur over til nordsiden av Isfjorden. Forøvrigt alt O.K.

Torsdag den 18-6

Er på samme sted, det er frisk NØ bris med sne-slud. Kl 0445 hørtes et fly på fjorden. Ut på kveld løier vinden av og kl. 2030 starter jeg på en ny egg og jakt tur. Kl 2400, kommer til en holme rett ind for Alkhornet som er bra med fugl på, men kommer ikke i land for dønning, vi beslute at take op i hyttene på Alkhornet og hvile. Alt O.K.

Fredag den 19-6

SV vind med regn og sludd så vi må holde oss inne, kl 1700 løier vinden vi ror til fugleholmen vor vi får ca 400 egg derefter ind til bunnen av fjorden, her fanget vi 1 ringsel, alt o.k.

Lørdag den 20-6

Kl 0445 hørtes et fly som gikk ind Isfjorden. Kl 1220 ror vi fra Alkhornet og til Cap Bohman, vi finner ca 100 egg, isen ligger om kring holmene. Kl 2220 er alt i orden, båten er satt opp på isen og alt bringt til hytta.

Søndag den 21-6

Ligger på Cap Bohman, det er n.v. lig frisk bris med sne slud. Kl 0500 hørtes et fly som gikk mot Advent bay, ca 15 minutter efter hørtes det gå ut over. Kl 1700 går vi ut i terrenget og ser oss om. Kl 2100 er vi tilbake i hytta, ser intet av betydning, alt O.K.

Mandag den 22-6

Ligger på Cap Bohman, det er frisk bris til liten kuling fra vest med snesludd, vi er en tur på holmene og ser om fuglene har lagt egg, finner 11 stykker men tager dem ikke enda, hørte intet fly i dag, alt O.K.

Tirsdag den 23-6

Ligger på same sted, det er frisk vestlig bris på sund, er en tur på snadde jakt men får intet, har verken sett eller hørt fly i dag, alt O.K.

Onsdag den 24-6

Ligger på Cap Bohman, det er frisk vestlig bris, var tenkt at reise herfra i middagstiden men fikk ikke ut båten, får driv is, utover kvelden avtager vinden og kl 2330 drar vi fra hytta på Cap Bohman, har verken sett eller hørt noget til fly i dag.

Torsdag den 25-6

Er ute på Roksene og plukker egg. Kl 0445 går et fly ind til Advent bay og 0510 går flyet ut igjen, forsøker at gå sakte litt sørut, snadden er meget sky, kl 1300 er man i hytta ved Alkhornet, vi får oss mat og går til hvile, har funnet ca 1100 egg og har fått en storkobbe, alt O.K.

Fredag den 26-6

Kl 0200 ror vi ind til bunnen av fjorden ved Alkhornet, vi får en snadd, kl 0530 hører vi et fly som går ind Isfjorden og kl 0600 kommer det utover og forsvinner, vi tager om bord sakene vorres og skal reise hjem i kl 0700 tiden men det blåser op fra vest så vi beslute at vente bedre ver. Ligger i hytta hele dagen, tager båten på land ved høivand i kl ca 1200, forøvrigt alt O.K.

Lørdag den 27-6

Ligger på Alkhornet i hytta som står her, ca kl 1100 ser og hører vi et fly som går ut

Isefjorden, det er liten s.v kuling med snesludde, ca kl 2400 løier vinden, vi ror en tur til bunnen av fjorden her. Alt O.K.

Søndag den 28-6

Kl ca 0400 kommer tilbake til hytta, kl 0540 kom et fly ut Isefjorden, var en tur ind over grønfjorden og gik senere vestover havet. Kl 0650 ror vi fra hytta og kl 0930 er vi i Barentsburg hvor alt er O.K.

Mandag den 29-6

Er i Barents om morgenen og på fmd er det i ca kl 0600 hørtes et fly, men det kunne ikke sees, mannskap er i arbeidet med diverse for modtakelse av skib som ventes, forøvrigt alt O.K.

Tirsdag den 30-6

Arbeider med diverse ting for å være klar og take i mot skibene og troppene som kommer, forøvrigt alt O.K. Kl 0440 gik et fly ind Isefjorden og et kom ut kl ca 0600, kl 1540 gik et fly ut Isefjorden i nokså stor høide.

Onsdag den 1-7

E på samme sted, på fmd tager vi en flåte på sjøen da vi venter anløp av skib kl 1300 i dag på emd, regn og tåke, ingen skib kommer inn ca kl 0415 hørtes et fly ute på Isefjorden forøvrigt alt O.K.

Torsdag den 2-7

Er i Barentsburg, ca kl hørtes et fly over Isefjorden var ikke over pladsen hos oss, kl 1230 kom en Engelsk Krydser og Destroyer ind til Barentsburg, ca kl 1600 gik vi om bord i Krydseren følgende fra Selis

I. Johannessen

A. Hansen

S. Walderhaug

K. Sandtrøen

Følgende av besetningen på Selis er igjen i Bragansa bay

2den styrmand A. Johnsrud

Assistent W. Jensen

Kl 1900 gik skibene ut fra Barentsburg og videre til sjøds-

Tirsdag den 7-7

Kl 1800 ankom vi til Schaba Floo.

Onsdag den 8-7

Kl 1300, reiste fra krydseren Manchester og tok ferge over til Schottland pg videre med train.

Torsdag den 9-7

Kom til Glasgow kl 0800 og ankom til den norske kampen i Dumbarton ca. kl 1130 hvor vi blev internert foreløbig. Alt O.K.

Tirsdag den 11-8

Får jeg ordre om å reise til Island, jeg bliver kjørt til Dumbarton hvor jeg henter en sextant og en sekk med klær, jeg ligger om natten i Dumbarton.

Onsdag den 12-8

Kl 0830 får jeg bil og kjører til Princes peer i Greenock hvor jeg skal være kl 1000 fmd, er om bord i båten hele dagen.

Her slutter dagboka hans. Jeg har som sagt skrevet den ned slik som Ingvard Johanessen har skrevet den. Noen få plasser har jeg satt inn et komma for å få den «litt mer oversiktig». Ellers er den skrevet av så nøyaktig som det lar seg gjøre. Han har brukt noen uttrykk som jeg vil prøve å forklare litt for at vi skal forstå litt bedre.

Bert Eiland = Bear Island = Bjørnøya

Braganza Bay = Bukta innenfor Svea

Ligger å kjeller = Ligger i dekning

Emd = ettermiddag

Fmd = føremiddag

Forskningsfartyet «Kronprins Haakon»

Noregs nye forskningsskip er i støypeskjeia. Norsk Polarinstitut, Havforskningsinstituttet og Universitetet i Tromsø inviterte til namnekonkurranse i april. No er namnet klart.

Det nye isgåande forskningsfartyet «Kronprins Haakon» Det nye isgåande forskningsfartyet vert ein viktig vidareføring av stolte norske forskningstradisjonar i Arktis. Illustrasjon: Rolls Royce Marine (RRM)

Om forskningsskipet

Isklasse Polar 10 Icebreaker klassenotasjon
Minimum 50 køyeplasser
100 meter langt og 21 meter breidt
Kostnad: 1,4 milliarder kroner
Skal stå ferdig i 2015

Noregs første nybygde isgåande forskningsskip på hundre år vil få eit verdig namn. Trekninga vart føretatt på Norgesglasset 31. mai, melder polarinstituttet på sine nettsider.

Namnet skal være «Kronprins Haakon».

– Kronprins Haakon er eit namn som representerar lange polartradisjonar frå dei kongelege – i tillegg til hans store engasjement og djupe kunnskap kring klima og miljø i polare strok. Namnevalet peikar såleis på både

tradisjon og framtid, seier direktør ved Norsk Polarinstitut Jan-Gunnar Winther.

Mange namneforslag

Det kom inn nær 1000 namneforslag på mail og SMS.

Blant desse var det fleire forslag som viser til store polfararar, fangstfolk, forskarar og eventyrarar, som Hanna (Resvoll-Holmsen), Wanny Wolstad, Thor Heyerdahl, Balthazar (Keilhau), Amundsen, Nansen, Otto Sverdrup, Hjalmar Johansen og Hilmar Nøis. «Tidenes forskningsskip» vart også føreslått – med begrunnelse «fordi det er det skipet er».

Andre forslag var: Tilbake, Isbjørg, Polar Winter,

Vinterland/Winterland, To the World, Polforsk, Bipolarekspressen, Bifrost, Sysla (etter sysselmann Ann Kristin Olsen), Polarjens (Stoltenberg), Screwdriver, Norgesglasset, Vitenskap, Kvitebjørn, Tromsø, Tromsøgutt, Nysgjerrig, Askeladden, Gruble-Kari, Førstedamen.

Juryen

direktør Jan-Gunnar Winther, Norsk Polarinstitut (leder)
direktør Tore Nepstad, Havforskningsinstituttet
påtroppende rektor Anne Husebekk, Universitetet i Tromsø.

Norsk Polarinstitut skal eige skipet, Havforskningsinstituttet skal drifte det og Universitetet i Tromsø blir største brukar.

Ein bereist Bibel

I spalta «Frå samlingane» har vi denne gang henta fram ein Bibel som har vore på Sydpolen to gongar.

M/S «Polarhav» av Brandal var ekspedisjonsfartøy til Sydpolen for «Belgisk Antarctic Expedition 1957 – 1958».

På turen har en av ekspedisjonsdeltakarane brakt med seg en Bibel, tilhørende værelse Nr.80 på Handelsreisende og Forretningsmenns Kristelige Forbund, beliggende på Minde i Bergen.

På siste side i Bibelen har ekspedisjonsdeltakaren skrevet med penn: R.S. M/S «Polarhav», 30-10-57. Klar til å dra på Sydpolen.

Underteikna med fullt navn. (Navnet er utydelig å lese, men har forbokstavene P.S.)

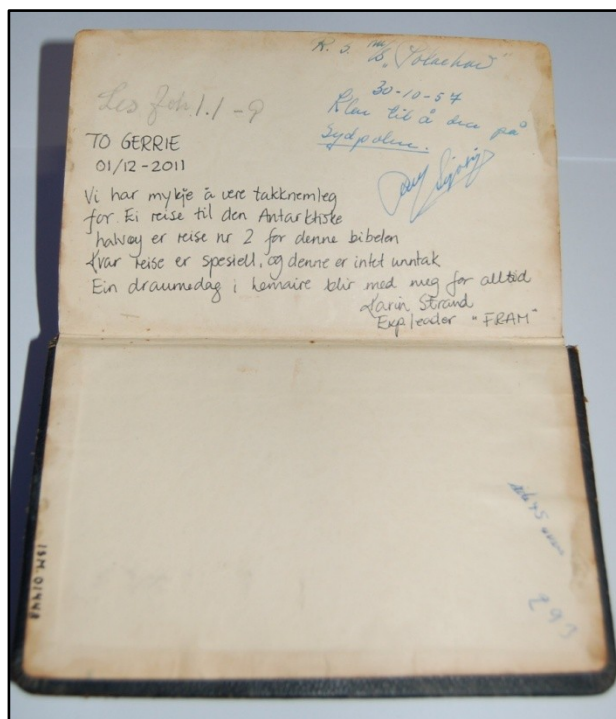
I 1980 dukka denne Bibelen seinare opp i ein bruktbuikk, der den Hollandske statsborgaren Gerrie Boshove kjøpte den for 5,- kroner.

Mange år seinare, i 2011 var Gerrie på cruise til Sydpolen med hurtigruteskipet M/S «Fram». På turen brakte ho Bibelen med seg, og som bevis for at det var andre gong denne var på Sydpolen, fekk ho ekspedisjonsleiaren, Karin Strand til å skrive ei lita helsing inne i Bibelen:

«To GERRIE - 01.12. 2011. Vi har mykje å vere takknemleg for. Ei reise til den Antarktiske halvøy er reise nr. 2 for denne bibelen. Kvar reise er spesiell, og denne er intet unntak. Ein draumedag i Lemaire (Lemaire Canal) blir med meg for alltid».

Karin Strand, Exp.leader "FRAM".

Sommeren 2012 var Gerrie på eit besøk til Ishavsmuseet, og museet fekk då Bibelen som gåve frå ho.

Sunnmørske selfangere i russisk fangenskap

Skipper Benjamin Brandal gir en livlig skildring av sine opplevelser under russernes beslagleggelse av «Helgehorn»

Sunnmørsposten 1. juni 1932

Mandag 14. mars så vi den russiske vaktbåten «Porga» praie «Veslekari». Vi lå da og fangstet utenfor linjen i østre kanal. Vinden var sydøstlig bris og isen var tett.

Det russiske vaktskip arriverer.

Tirsdag 15. mars var vinden fremdeles S.O. bris, klart pent vær og vi drev nordover med 67 gr. 32' NBr. Kl. 5 em. Kvitsjøtid kom den russiske vaktbåt «Porga» mot oss. Vi var da sammen med «Sæl», «Furenakk», og «Selbarden». Vi heiste alle nasjonalflagget, idet vi tenkte russerne bare ville se konsesjonspapirene og skipspapirene.

Vi lærte derfor båt og gikk om bord med dem og blev anvist plass i sofaen ved det lange bordet i offisersmessen.

Vi la papirene på bordet. Sjefen og kommisæren la et kart på bordet, pekte og sa vi stod innenfor linjen på 67 gr. 05 NBr. Der var ingen som talte Norsk. Det hele gikk på tegn og geberder og gebrokkent norsk. Vi fire skipperne protesterte på det bestemteste. Vi hadde tatt solen alle fire, så vi viste nøyaktig hvor vi var.

Dessuten hadde vi peiling av Langrundene begge de siste dagene samt Kanuskin.

Russerne protesterte og sa de hadde radiopeiling. Da vi ikke blev enige tok sjefen fra oss papirene og sa at skutene skulde følge «Porga».

Det var ikke annet for oss å gjøre enn å følge «Porga». Den gikk da mot ms. «Heimen», ds. «Heimland» og ds. «Sælen».

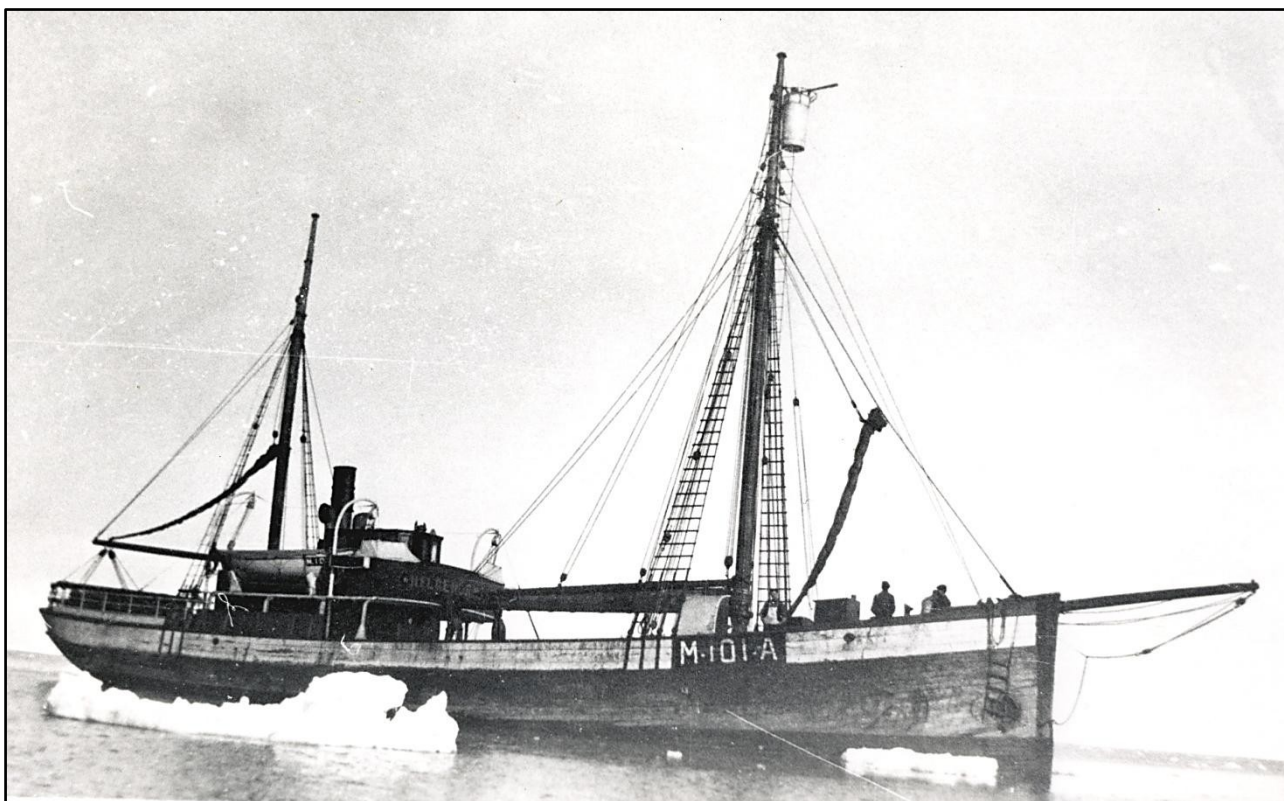
Benjamin Brandal på «Helgehorn».

Onsdag 16. mars. Vinden S.O.-lig, isen driver nord, delvis tåke og regnbyger.

«Porga» ligger ved ms. «Heimen», ds. «Heimland» og ds. «Sælen». Isen satte saman så vi fire skutene ligger fast ½ km. fra dem. Så kommer «Sihiriakof» bauende med «Veslekari», «Polhavet» og «Maiblomsten» mot «Porga». Der veksledes flagg og fløitesignaler mellom de russiske isbrytere og «Porga» samt de russiske fangstskuter. Tilsynelatende så det ut som de ville ta alle norske selfangere.

Russerne stempler oss som «storlyvere».

Torsdag 17. «Porga» og «Sibiriakof» samler tettere sammen skutene. Skipperne kommer om bord i «Porga» med papirene og sjornalene. Da vi gikk over isen hadde vi russiske offiserer foran og bak oss med skarpladde geværer med bajonett på og revolvere. Gikk vi dyktig sent støtte de på oss i ryggen med bajonettene.

Helgehorn. Foto Ishavsmuseets arkiv.

Kommen om bord i «Porga» blev vi tatt i forhør i offisersmessen.

Virk-Ola skulde være tolk og oversette fra norsk til finsk, og en russer skulle oversette fra finsk til russisk. Russen sier: «Nu må dere tale sannheten. Hvis dere lyver blir det verst for dere». Men vi har jo talt den rene skjære sannhet hele tiden og nu også. Russen påstår imidlertid at vi storlyver. Vi sa da at det var til ingen nytte å forhandle mere. Hvad vi enn sier, så blir det stemplet for løgn.

Sjøfolk eller bønder åva dalane?

Sjefen kom og viste oss en sekstant og spurte oss hvad del kalles. Jeg spurte ham hvad han holder oss for at være, sjøfolk eller bønder åva dalane. Da var han snart til å legge den bort. Russerne utferdiget en akt som vi skulle underskrive.

Vi protesterer. Vi vet jo ikke hva vi underskriver. Russerne truer oss med nevene, tar etter revolverne og truer med innbringelse til Murmansk, fengsel, lasten losset og skuten tatt som prise hvis vi ikke underskrev. Vi nedskrev protest og skrev under. Imidlertid skulde sjefen, kommisæren og offiserene skaffe

til aftens ved det lange bord. Vi satt til høire ved et mindre. Talen ved det russiske bord var svært høirøstet og støiende og virket forstyrrende på oss.

Hysj, hysj, russe-ragga!

Virk-Ola reiste sig og løftet hånden i været og sa: «Hysj, hysj. – Russeragga, vil dere se å være stille, vi hører ikke mannemål her»!

Russerne bare flirte så Ola måtte hysje på dem igjen.

Fredag 18. Skipperne på «Polhavet» og «Maiblomsten» og jeg har vært om bord i «Porga» siden kl. 8 i går ettermiddag. Har ikke fått hverken mat eller drikke og har sittet i matrosmessen som arrestanter i hele natt. Har sittet ved bordet og bladet i bolsjevik- og kommunist-litteratur. Der lå magasiner i hundrevis og en avis så stor som en gammel norsk «napparye».

En snodig bolsjevikglobus.

Jeg bladet igjennem alle magasinene og så på billedene. Det var mord og drap og hending, optøier og uroligheter, arbeide i fabrikker og industri, opførelse av skyskrapere, landbruk m.m.

Alle mennesker bar preg av slit og slep, ansiktene furet og alvorlige på kvinner som på menn. Jeg så omkring etter skjønnlitteratur, men fant ingen ting. På veggen hang bilde av Lenin, Stalin og flere berømtheter. En stor svart byste av Lenin stod på et bord. På døren stod en globus på stativ og på vestre side klamret sig fast med hende og knær en kapitalist klædt i sivhatt, kjole og hvitt. På baksiden var en bremse.

Når man trykket på den kom en kommunist fra øst, strakte armen over Polen og traff kapitalisten i planeten så han gikk akterover og hang igjen etter føttene.

Store skyskrapere var avbildet i øst – og den røde flamme nådde nesten vest til kapitalisten.

«Polni Spiriad» og så blåser de over på sakte fart. Sjefen slår full fart på «Porga» og kløver en flore på siden av oss. Floren kommer med stor fart inni ror og propell på oss og slår inn siden på «Polhavet». Jeg rekker hånden i været og spør hva i all verden han lurte på!? Jeg gjør dem ansvarlig for skade på skuten. Sjefen springer som et lyn til telegrafene og stopper maskinen.

«Porga» midt på bilde med to høge skorsteinar omkransa av dei arresterte skutene. Foto frå Ishavsmuseets arkiv.

Kl. 8 formiddag slapp jeg om bord ledsaget av bevopnet prisemannskap. De tok alle våre geværer om bord i «Porga» og overtok kommandoen over skutene. De bauer på syd.

Russernes merkelige manøvrering. – Siden på «Polhavet» blir slått inn.

«Porga» og «Sibirikof» har et stort arbeide med å holde råkene opne for skutene. Når en eller to er løs, er de andre fast. Sjefen er rasende, fløiter og brøler i roperten hele dagen over til prisemennene på skutene: Spiriad, Spiriad Bravibård Levibård, Thsadni, Stopp. Leva Prava Mali Sredni Palni.

Vi er forente om å mase dem ut. Kan vi vinne tid kan muligens «Fridtjof Nansen» komme oss til assistanse. Farten er for det meste med sakte fart. Skipperen på «Veslekari» og «Furenak» arresteres om bord i «Porga». –

Sjefen roper imot oss at vi skal bruke full fart. Prisemennene springer i maskinen og skal se om det er full fart. De roper over til sjefen:

En ladning farlige storforbrytere.

Lørdag 19. Vi mover i konvoy, men kommer ingen vei. «Porga» kjører frem og tilbake. Løses en skute er de andre faste igjen. Sjefen er rasende. Hans mening er å få oss sørom grunnene mot vestre land og ut mot Orlov og Gorodeski til Murmansk. Tenk hvor herlig å kunne bringe inn så mange farlige storforbrytere!

Utsikt til å avansere i gradene. Sjef, minst, på marineflåten i Østersjøen. Md. 67 gr. 23'NBr. Om ettermiddagen påtraff vi en norskbygget russeskute. Den har rorskade og propellskade og er lekk.

Russerne setter kjetting om bord i «Veslekari». Den skal slepe den. «Porga» og «Sibirikoff» kjører frem og tilbake og løser skutene, men til ingen nytte. Vi kjører oss stadig fast.

Søndag 20. Tåke. Ligger for det meste fast.

Mandag 21. Vimover på S.O og ser østre land. Md. 67 gr. 29' NBr. Det er svært kaldt. Den russiske prisemann losjerer i bestikken hos oss. Maten er preservert kjøtt og rugstomp og papirruski. Vi syntes synd på ham og ba ham med ned i spisemessen. Der fikk han sig varm kaffe og mat, speilegg med skinke og alt godt. Måtte vise ham hvorledes han skulle spise det, bruk av gaffel m.m. Han vilde vite hvad alt mellom himmel og jord het på norsk og vi vilde vite hvad det samme het på ruska. Han lo, sang og var i godt humør og sa vi var dåbra kamerater.

«Hvad ønsker den tapre krigsmann?»

Tirsdag 22. I natt lå vi for nær ms «Maiblomsten» i tilfelle isen skruet sammen. 2. skytteren ga assistenten ordre om å fyre op motoren, slo i telegrafen og skulde legge skuten på et bedre sted, men den russiske prisemann kom og tok kommandoen fra ham. 2. skytteren gikk ned av broen. Russen slo full fart forover og rente skuten frem i en hård flore, slo deretter atterover og rente roret og propellen inn i en flore så roret bendet og maskinen stoppet.

Jeg gik op på broen til ham og spurte hvad slags manøvrering dette var?

Russen sto bare og måpet. Så gikk han til «Porga», meldte fra til sjefen og laget trubbel.

Kl. 8 formiddag våknet jeg i køien med at noe koldt berørte nakken min. Det var en russer som stod fremfor køien og fektet med en revolver. Jeg spurte: «Hvad ønsker den tapre krigsmann».

«Kaptein, kaptein om bord i «Porga»! Nå, så å forstå. Jeg skal komme, bare spise litt frokost først, sa jeg.

En annen bevestnet russer stod ved kahyttnedgangen. Jeg fikk mig frokost, gikk på dekk og gav mig god tid.

Om verden full av djevler var - - -

«Kaptein, kaptein, annenstyrmann, «Porga»» blev det ropt. Jeg ristet på hodet og forstod ikke,- gikk ned på isen og imot «Porga». Sjefen gikk med iltre skritt frem og tilbake og ventet på mig. Den norskbygde russeskute lå like ved «Porga». Jeg gikk bort til den og betraktet den.

Det var godt arbeide utført over alt, altfor godt for en russer. Nei, jeg kan nok ikke stå her og filosofere lenger, må nok forføre mig i løvens gap. Jeg gikk op landgangen og om bord i «Porga».

«God morning, sir, kommandørkaptein over himlen og jorden og alt hvad i den er».

Brrrr, Brrrr. Hørte bare som et vildt strupelyd. Han vinket med hånden, jeg skulde følge ham oppå broen og inn i matrosmessen. Der var ingen tilstede.

Plutselig knyttet han neven fremfor mig, vislet som en slange og fråden sto ut av kjeften på ham.

Han hoppet som en menneskeeter og danset som en kanibal og tok flere ganger etter revolveren. Jeg så på ham temmelig likegyldig og sa: «De får virkelig undskyldte mig. Jeg er dessverre ikke inne i de moderne dansetrin».

Vendte mig til bordet, tok et bolsjevik-magasin og nynnnet «Om verden fuld av djevle var som vilde oss oppsluke».

Han stoppet på dørken bak mig. Jeg tenkte det er forskjell på kommandør-kaptein Blom og kommandør-kaptein Knutsen på «Fridtjof Nansen» og på denne menneskeeteren.

Jeg studerer kommunisme.

Ild i tørt gress, mildt svar demper vrede, og alt har en ende. Den høie herre fortøiet sig uut døren, for etter en stund å komme igjen og titte gjennom den og senere gjennom vinduene. Jeg lest ikke se ham, bare studerte kommunisme. Så kom 2. skytteren min inn. Han hadde hilst på sjefen. Svaret var Brrrrrr, Brrrr. Ja, dette ser ikke lovende ut. Tom skute, og vi er arresterte. Vi fordrev tiden på beste måte og så i magasinene.

Vi fikk ikke komme ut av messen. For oss hørtes det ut som vi var om bord i et flytende menasjeri. Skipperne på «Veslekari» og «Furenak» er satt på fri fot.

Skytteren på «Heimen» har sittet to døgn. Det var tre mann de skulte stygt til. Det var stuerten og skipperen på «Veslekari» og mig. Vi var vist kapitalister og burde vært hengt. Skytteren på «Veslekari» er en stor velvoksen kar. Russerne kalte ham for «den store mann».

En innholdsrik saueskinnpels.

Han hadde lagt saueskinnpelsen sin på sofaen i messen. En fortalte ham at russerne vist hadde ligget på den. Da strøk skytteren inn, tok pelsen med begge hender, drog ut på dekk å ristet den. Hans forbauselse var stor da to russere datt ut av pelsen og ned på dekk og jamret sig.

Onsdag 23. Stille med solskinn. Kl. 9 form. blev jeg satt på fri fot. Blev innkalt til forhør i offisersmessen, derefter gikk jeg om bord og sendte to mann med mat om bord i «Porga» til 2. skytteren. Da de skulle gå, blev de vist inn i messen igjen. De fikk sig en skrekk i livet, trodde de også blev arrestert, lurte sig ut døren attpå hekken, - jumpet på isen og kom sig om bord.

«Fridtjof Nansen»s kanoner skremmer russerne!

Torsdag 24. Storm av S.V., snebyger. 2. skytteren er sluppet fri og kommet om bord. Han beretter at i natt var russerne urolige og nervøse å se til. Matrosene sa: «Norsk vaktbåt kommer, «Mikael Sars» er så liten den skyter vi ned». Annenskytteren svarte: Det er Fridtjof Nansen» som kommer. Matrosene talte i munnen på hverandre. Offiserene tittet og lyttet gjennom døren.

Så kom de å spurte hvor mange kanoner «Fridtjof Nansen» hadde. 10 veldige, store kanoner, sa annenskytteren. Da blev matrosene stusse og så på hverandre, gikk ut og talte med offiserene.

Etterpå blev det stilt over hele båten. Om ettermiddagen la «Porga» sig på siden av «Sibiriakof». Så fikk «Veslekari» ordre om å komme å hente sjornalene og papirene samt geværene. Vi skulde slippe fri.

Posisjonen var 704' NBr. 43 gr. 12' øst 1.

«Det er ordre fra Murmansk at dere skal gives fri – denne gang, sa de, men gjentar det sig oftere er der ingen pardon. –

Skuten og fangsten blir tatt, folket skutt eller tatt til Sibiria».

Hvad som gjorde at vi slapp fri, er ikke godt å si. – Det kan hende det var kullmangel, redsel for det farlige farvann – eller kanskje «Fridtjof Nansen?»

Ny styreleiar for Ishavsmuseet

Trygve Holm er vald til ny styreleiar for Ishavsmuseet Aarvak.

Holm er fødd og oppvaksen på Hareid, men flytta til Ålesund i 1981 og bur i dag i Langevåg, Sula kommune.

Trygve Holm tek over som styreleiar for Ishavsmuseet Aarvak etter Willy Nesset som satt ved roret på Ishavsmuseet i 5 år.

Trygve har i mange år vore aktiv innan politikk, kultur og idrett i Langevåg.

Han sit som varaordførar på sjette året (Ap), og har i 12 år vore fast representant på Fylkestinget. I dag er han vara.

Sjølv om det er over 30 år sidan Trygve Holm har budd på Hareid, fortel han at røtene til Hareid er sterke, og at han i alle år har vore svært interessert i det som skjer ved Ishavsmuseet.

Mange turar på ishavet

Trygve Holm har sjølv vore 9 turar på ishavet, så han føler på mange måtar at han har kome heim når han no tar over roret på Ishavsmuseet Aarvak. To av turane hans på ishavet var nettopp med «Aarvak».

Han rakk også to turar før han var 16 år. 15 år gammal var han med «Signalhorn» til Stretet i 1960.

Men 9 turar vert lite i forhold til broren Lyder, som til saman hadde over 40 turar i isen. Så Trygve Holm har vakse opp i eit ishavsmiljø.

-Eg meiner det er viktig å vise ishavskulturen for nye generasjonar. Han er ein viktig del av røtene våre. Vi hadde ikkje hatt den flotte utviklinga i maritim industri i dag, utan kunnskapen frå ishavet. Ishavet forma sjøfolk

av ypparste klasse. Verdiane som er drege ut frå isen har skapt verdiar på land, seier Holm.

Dokumentasjonssenter for selfangst

Målet for Ishavsmuseet er å bli eit nasjonalt museum og dokumentasjonssenter for norsk selfangsthistorie. Dette eit mål som den nye styreleiaren støttar fullt ut.

Han meiner dagleg leiar Webjørn Landmark gjer ein kjempe jobb for museet, og synest Ragnar Thorseth si polarutstilling har blitt ein viktig tilvekst på museet. Ishavsmuseet har utvikla seg enormt, og spesielt siste par åra har det skjedd mykje positivt ved museet.

Holm er også mektig imponert over den positive laganda som er kring Ishavsmuseet. Dugnadsgjengen gjer ein fantastisk innsats, og like viktig, dei har det kjekt i lag kvar gong dei møtast.

Gjorde rett i å melde seg ut

At styre for ei tid tilbake velgte å melde seg ut av Stiftinga Sunnmøre Museum, meiner Holm er bra.

Det er absolutt mest inspirerende for alle dei som står på med dugnadsarbeid. Ishavsmuseet som spesialmuseum, og med dei samlingane og den størrelsen det har vorte, burde kunne ha større moglegheiter for vidareutvikling på eiga hand.

Det har alltid vore viktig for Ishavsmuseet og vere eit levande museum med stor aktivitet.

Han peikar på at alle verdiane som er samla ved museet gjer at det er viktig å halde bygningane og ressursane elles ved like.

Rekord i fjor

Både besøks- og omsetningsmessig vart 2012 eit rekordår for Ishavsmuseet. Over 10 000 personar vitja museet.

Dagleg leiar Webjørn Landmark fortel at 2013 lovar svært godt. Talet hittil i år er høgare enn til same tid i fjor, og det er rekord booking på turistbussar og skuleklasser.

Levande isbjørn på haldeplassen

Den nye styreleiaren er oppvaksen i eit ishavsmiljø. Han hugsar godt då selfangarskuta «Flemsøy» la til kai på indre Hareid med ein levande isbjørn om bord. Holm trur det må ha

vore rundt 1950. Isbjørnen vart bunden i føtene og plassert inne i Flemsøybua. Men ein isbjørn har store krefter, og klarte å kome seg laus frå taua og slå sund døra.

-Då Larsnesbussen og Kollenbussen kom til haldeplassen på indre, sto der ein rasande isbjørn midt på haldeplassen og venta.

Styret i Ishavsmuseet består i 2013 av:

Trygve Holm, Langevåg, Harald Knutsen, Ålesund, Bjørn Bjørkavåg, Ålesund, Lars Elling Bjåstad, Hareid, Sven-Aslak Veiseth, Brandal, valt av Ishavsmuseets Venner, Ingunn Pettersen, Hareid, valt av Hareid kommune og Jens Peder Brandal, Brandal.

Jarle Andhøy til Ishavsmuseet

Torsdag 5. september gjestar eventyrar og ekspedisjonsleiar Jarle Andhøy Ishavsmuseet Aarvak i Brandal med foredrag.

Jarle Andhøy vitjar Ishavsmuseet 5. september. Pressefoto.

Jarle Andhøy er ein godt kjent seglar og eventyrar med mange ekspedisjonar bak seg. Andhøy kjem frå Larvik. Allereie som 19-åring reiste han ut i verda med ein 27 fots Albin Vega. Seinare har det blitt mange ekspedisjonar både til havs og til lands og fleire bøker og tv-seriar om disse. Sist no i vår med tv-serien «Tangerud dampen» som han også var nominert til Gullruten for.

22. februar 2011 vart Andhøy og resten av mannskapet erklært sakna etter at det vart fanga opp naudsignal frå seglbåten «Berserk». Det vart gjort fleire mislukka forsøk på å få telefon- og radiokontakt med båten, før Jarle Andhøy og 18 år gamle Samuel Massie kom seg i sikkerheit ved Scott-basen i Antarktis.

Jarle Andhøy vil snakke om sine polare ekspedisjonar på Ishavsmuseet. Desse er det fleire av:

Åleine rundt Kapp Horn:

Dette var Jarle Andhøys første ekspedisjon. Målet var å segle rundt Kapp Horn utan hjelp frå nokon andre. Amerikaneren David Mercy mønstra på Berserk ved verdens ende, i Sør-Amerika og segla til Antarktis. Deler av seilasen har også blitt filmatisert.

Berserk mot Nordpolen:

Besetninga på Berserk drog frå Oslo, innom Shetland og nordover mot Svalbard og Nordpolen. Alex Rosen som i fjor gjesta Ishavsmuseet med foredrag var mønstra som kokk på denne ekspedisjonen.

Berserk gjennom Nordvestpassasjen:

Berserk segla i Nordvestpassasjen i dei norske polarheltane sine fotspor. Før denne turen var Albin Vega skifta ut med ein noko større seglbåt i stål kjøpt på dei vestindiske øyer.

Berserk på sydpolen:

Jarle Andhøy saman med fire andre mann drog i februar 2011 på ein ekspedisjon mot Sydpolen.

Med desse ekspedisjonane har Andhøy rita namnet sitt inn i Norsk Polarhistorie, og Ishavsmuseet er svært stolte av å kunne ha hann med show om bord i ishavsskuta Aarvak.

Arrangementet er ein del av Brandalsdagane 2013, og i samarbeid med Brandal Vel. Og som Alex Rosen i fjor, får Andhøy æra av og opne Brandalsdagane.

Det er førehåndssal av billettar på sjoborg.no og på Ishavsmuseet.

Polarkveld med Susan Barr

Ernest Mansfield – en av «klondike-tidens» store personligheter på Svalbard på evig jakt etter gull.

Fredag 20. september kl. 19.00 får Ishavsmuseet besøk av Susan Barr som altså vil halde foredrag om Ernest Mansfield.

Susan Barr kjem til Brandal 20. september.

Det er mange fargerike personligheter i Svalbards historie som det er bygd myte og mysterier rundt. Mansfield var ein av dei store frå mineralleitingas tid.

Han grunnla marmorbyen Ny-London, tvers over Kongsfjorden frå Ny-Ålesund, og fire av husa derifrå pryder no Ny-Ålesund – dei såkalla London-husa.

Ikkje mykje har vore kjent om Mansfield liv, men debatten rasar framleis om han var ein romantisk draumar eller ein skurk og børs hai. Saman med to medforfattarar har Susan Barr skrive Mansfields biografi.

Ho skal presentere fakta i denne mystiske mannens liv og hans leiting etter gull på tre kontinent.

Susan Barr er etnolog og polarhistorikar og jobbar i dag som seniorrådgjevar i polar-saker hjå Riksantikvaren. Tidligere har ho hatt lang fartstid med Norsk Polarinstitutt. Barr har også forfatta fleire polarhistoriske bøker.

Etter foredraget vert det i kjent stil servert middag ved museet.

Stor dugnadsinnsats til sesong-opning.

Dugnadsgjengen har vore trufaste gjennom vinteren og fram mot sesongopning. Det har vorte jobba med mange prosjekt som du som besøkkande ved Ishavsmuseet kan sjå resultat av.

Nye utvidingar og nye utstillingar har kome på plass. På bilete under her er ein dugnadsgjeng i ferd med å løfte ein fangstbåt over dekket på Aarvak for montering i davidane på styrbord side. Arnfinn Karlsen er gjevar av denne fangstbåten som no er komen på plass og fullt utstyrt og klar til fangst.

På veg over dekk. Lengst til venstre Kim Lillebø, på rekka Sven-Aslak Veiseth og Webjørn Landmark. Seks sterke karar måtte til før båten var komen over dekket. Foto: Rolf Garshol.

Bjørn Røyseth og Espen Brandal.

Nedvask av museet til opning 1. mai. Her er samla nokre av dei som var med på vaskedugnaden, til kaffi og sveler. Frå venstre Stian Runne Brandal, Edel-Mari Kvalsvik, Bjørn Røyseth, Grete Eiksund Røyseth, Anna Jønsson og Eli-Sølvi Jønsson. Foto: Sven-Aslak Veiseth.

Selfangar Kristoffer Brandal på dugnad i oppvasken 17. mai. Foto: Beathe Holstad

Ishavsmuseet Aarvak på «Polarfest på Bygdøy»

I høve opninga av det nye bygget til polarskuta «Gjøa» onsdag 12. juni inviterte Frammuseet til folkefest på Bygdøy med polarmarknad på museumsområdet.

Til og med styrhuset til «Jopeter» fekk seg ei sjeldan utflukt frå sin faste plass på museet.

I Oslo venta museumsdirektør Webjørn Landmark, Beathe Holstad, Jens Peder Brandal og underteikna. Alle klare for å vise oslofolket sunnmørsk fangsthistorie.

Ishavsmuseet på plass ved Frammuseet.

Eit førtitals standar, dei fleste polare og/eller maritime, hadde møtt opp til marknaden som var open frå 18.00 til 23.00.

Ishavsmuseet Aarvak fekk rigga seg opp med telt og stand tidleg på dag, og heldt ope heile dagen til stor glede for dei mange tusen turistane i området.

Hans Majestet Kongen sto for den offisielle opninga av Gjøa-huset, og fleire prominente gjestar fekk ei eksklusiv før-premiere.

Kvelden før kjørte Bjørn og Grete Røyset nedover eit lass med mellom anna isbjørn, blueback, gråsel, kviting og ulv i bagasjen.

Til tross for grå himmel og stiv nordvest, som vi i vår del av landet for lengst har slutta å bekymre oss over, hadde vi bra med besøk.

Mange av dei som var innom standen var enten frå osloområdet, eller utanlandske turistar, men nokre kjende fjes tok også turen.

Ikkje uventa var isbjørnen vår eit av dagens mest populære motiv å fotografere. Elles vanka det mykje skryt for standen og delegasjonen frå Brandal.

Ishavsmuseet Aarvak er på sett og vis eit ungt museum, i alle fall i dagens form og innhald. Det er difor ikkje overraskande at folk frå andre stadar i landet i lita grad kjenner til oss, men ved å delta på eit slikt arrangement får vi

Greenpeace hadde stand ved sidan av Ishavsmuseet. Dei stilte også med isbjørn, og her har den kome innom for å besøke isbjørnen frå Brandal.

formidla fangsthistorie, vist oss fram og bevisstgjort mange på kva tilbod vi har på Sunnmøre.

Vi kom heimatt med mykje ny kunnskap i bagasjen og forhåpentligvis vil arbeidet vårt denne dagen gjere at enda litt fleire vel å ta turen innom Ishavsmuseet Aarvak.

Stian Runne Brandal formidla fangsthistorie.

Av Stian Runne Brandal

Til Brandal for å lære historie.

Siste dagen i mai fekk Ishavsmuseet besøk av ei gruppe studentar som hadde reist langt for å få lære historia om Norsk selfangst. Gruppa kom frå Minnesota, USA. Veret viste seg frå si beste side med sol og 28 graders varme. Ottar Brandal var omvisar for gruppa som fekk to flotte timar på museet før dei reiste vidare for å lære meir historie andre stadar.

Den levde draumen – opning av utstillinga Ragnar Thorseth - Levd Liv del to.

Det var fullt hus på Ishavsmuseet Aarvak 1. mai. I tillegg til at museet opna for sesongen, var det også duka for storslått opning av den nye utstillinga på museet, andre og siste del av Ragnar Thorseth si utstilling «Levd Liv».

Mens folket fann vegen til utstillinga, spelte Musikklaget Melshorn flott korpsmusikk som ein forsmak på ein høgtidssam opningsseremoni.

Barbro Østrem, på vegne av Ishavsmuseet, ønskte alle frammøtte velkomen til den store dagen. Ho fortel at museet har stadig fornyingar, og at denne avsluttande delen på «Levd Liv» er eit verdig punktum for Ragnar

Thorseth si fantastiske historie og hans ekspedisjonar. Det er ikkje små bragder han har gjennomført, og det vert presentert på ein fin og profesjonell måte i utstillinga.

Harald Stanghelle og Ragnar Thorseth.

Harald Stanghelle, politisk redaktør i Aftenposten og god kamerat av Thorseth, stod for den offisielle opninga. Han synes det var fint at Ragnar går inn i tradisjonen som blir heldt levande på museet. Ragnar er, og har alltid vore, ein individualist som går sine egne vegar, både som ekspedisjonsleiar, polfarar, eventyrar, journalist og som sunnmøring.

Ekspedisjonane hans har eit individuelt preg, og individuelle utgangspunkt, men dei har alle ein raud tråd: eventyret, det å bryte grenser, vise at det som virkar umulig kan gjerast mulig.

Stanghelle tok fram Saga Siglar som den mest betydningsfulle ekspedisjonen vitenskapelig. Saga Siglar var den fyrste rekonstruksjonen av

Nær 200 menneskje var innom museet opningsdagen. Foto: Anna J. Jønsson

handelsskip frå vikingtida, som viste at det var mulig å fare over verdshava.

I tillegg til ei enorm eventyrlyst, har Thorseth også ei evne for «timing». Å vere på rett stad til rett tid. Han har knytt ekspedisjonar til jubileumsår, og ikkje minst miljøtoppmøte, og på den måten har han vore med på å synleggjere historiske hendingar for nyare generasjonar.

Stanghelle kalla Thorseth for ein realistisk fantast. Han har møtt mykje motgang, men står i mot. Han har bevist at solide førebuingar gir resultat.

I 1969 var Ragnar 21 år gamal, og skulle ro til Shetland. Det var den første ekspedisjonen han la ut på, og det var på mange måtar ein framtidspeikar. Ekspedisjonen betydde mykje for det livet som står utstilt på museet i dag. Roturen var ein draum, ein idé, men også bevis på at Thorseth laga ei bru mellom draum og resultat. 500 år etter at Shetlandsøyene vart gitt vekk til Storbritannia, stod den britiske dronninga og tok i mot Ragnar på kaia då han kom fram. Ho sa ein ting: «You are crazy!»

Han angrar i dag på at han ikkje svarte «It takes a fool to know a fool».

Men Stanghelle understrekar alvoret i den vellykka ekspedisjonen til Shetland: Ragnar Thorseth var ein av dei få som hadde styrke til å gjennomføre. Viljen var grunnsteinen.

Og no er ringen slutta, Ragnar har komt heim. Han får vere med på å opne si eiga utstilling på museum, og går då inn i rekka av norske legender på lik linje med m.a. Thor Heyerdahl. Thorseth er ein av dei få som har evna til å sjå

det moglege i fantasien, og det vidunderlege i det praktiske.

Her på Ishavsmuseet kan du sjå den levde draumen. Stanghelle håper utstillinga kan vere med på å inspirere andre, og spesielt til ungdom som treng draumar. Vi har bruk for draumen, seier Harald.

Ordførar i Hareid kommune, Anders Rise, var også på plass under opninga. Han takkar Thorseth for at han valgte å ha utstillinga si på Ishavsmuseet, det betyr mykje for kommuna. Med denne utstillinga beviser han at museet har nasjonal status innan polarhistorie.

Rise hadde også med ei helsing frå tidlegare president på Island, Vigdís Finnbogadóttir, som i lag med Dronning Sonja, var ei stor støtte for Ragnar under Gaya-ekspedisjonen.

Ragnar Thorseth, Webjørn Landmark, Harald Stanghelle og Ordførar Anders Riise. Foto: Anna J. Jønsson.

Ei så omfattande utstilling som «Levd Liv», treng dyktige personar som står på for å få utstillinga profesjonell og reell. Firmaet som har designa utstillinga er Medicineheads, med Trond Nordahl i spissen.

Trond fortel at han var svært skeptisk i starten. Det var lite pengar, men dei skulle Thorseth sjølv få på plass.

Etter eit par dagar mottok Trond ein pakke i posten frå Ragnar, boka hans «Den siste viking». Inni stod det: «Trond Nordahl, les og lær. Ragnar.» Kort og godt. Etter to dagar var boka utlest og Nordahl overbevist. Etterkvart

kom han oppover for å bo hjå Thorseth, for å verkeleg kome under huda på eventyraren.

Ragnar Thorseth, dagens hovudperson, fortel at å få utstillinga på plass, var omtrent som å kome tilbake til ekspedisjonstida.

Han føler seg heime på Ishavsmuseet. Men det har kosta, og det var ikkje alltid like lett å skaffe midlar.

Mange sa dei prioriterte barn og ungdom, men Thorseth meiner at denne utstillinga nettopp er for barn og unge. Han håper at mange let seg inspirere, at historia hans får folk til å drøyme sjølv. Ein skal ikkje vere redd for å dra ut i verda, for å drøyme. Men ein treng ikkje ta Nordpolen som fyrste tur, smilar Ragnar.

Stortingsrepresentant Svein Gjølseth gratulerer Ragnar Thorseth med flott utstilling.

Libra™

MARINE DOORS

Kampanjetilbud på monterte garn - klar til bruk!

Fra våre monteringsverksteder i Norge og utlandet leverer vi ferdigmonterte garn på nytt eller brukt tau. Sammenslått og gredd i sekk, klar til bruk. Tidlig ordre-tilbud på sei og torskegarn til neste sesong. Breiflabbgarn for levering i mai.

Markedets beste pris, ta kontakt for tilbud!

N-6095 Bolandet // Tlf: +47 70 300 690
post@froystadas.com // www.froystadas.com

Priser fra
kr 1170,- + mva
Vi leverer plastkar fra 50–1000 liter

Priser fra kr 264,- + mva
Tilbud på krabbe og hummertelner

SKREDDARSYDDE PRESENNINGAR

 PLANY

PLANY AS NO-6082 Gursken NORWAY T: +47 70 02 68 20 F: +47 70 02 68 21 salg@plany.no www.plany.no

Dagbok ført av Adolf Brandal under en overvintring på Øst-Grønland 1908-1909

I samband med at det i år er 80 år sidan domen i Haag avslutta Grønlandssaka, og samstundes 105 år sidan Floren-ekspedisjonen, vil Isfalket i år trykke dagboka frå Floren-ekspedisjonen i si heilheit. Dagboka ført av Adolf Brandal var også viktig bevisførsel i Haag domstolen.

(Ishavsmuseet har ikkje foto frå denne ekspedisjonen, så alle foto i denne artikkelen vert illustrasjonsfoto.)

Del 2 av 4

Tirsdag 15. September.

Ja nu har jeg ikke skrevet i min dagbog siden 28 August.

Mathias, Johannes og jeg gjorde istand baaden og vilde reise vestover igjen. Men det blev ikke noget af, da skipperen bestemt vilde sætte skuden paa sjøen igjen og forsøge at komme ud af isen og naa Island. Alt af den grund, at vi ikke kunde finde nok mad til kalvene, og de kunde indbringe os nogle tusender af kroner, hvis det lykkedes.

Vi gik da straks igang med at faa skuden flot, idet vi satte gangspillet paa en stor is, gjorde staalveieren fast i salingen og hivede til. Efter mange omstændigheder fik vi den kranet over. Tog saa en kjætting og gjorde fast i forenden; satte en blok fast i kjættingen og en paa isen; skar saa ind staalveier og hivet til. Det første høivand tog vi den lidt; men vi maatte indstille arbeidet, da sjøen faldt for hurtig for os.

Ja ikke saa at forstaa, at den falt hurtigere end ellers.

Næste flod tog vi den af; fik endel ballast ind. - Da vi var færdig med skudens istandsættelse og faar kalvene ombord, stak vi næsen ud fjorden og vestover. Tog lidt vand ombord, der hvor vi havde draget kjødet af moskusdyrene ned til sjøen, og hvor Baard havde skudt en bjørn dagen iforveien. Vi flaadde den, tog skindet ombord, seilte vest til Borganes, og ombord

forskjellige sager, og saa vendte skuden næsen ud mod isen. Jeg, Johannes og Mathias vilde bli igjen her over vintren.

Vi tre reiste nordover igjen og tog huset paa Griper road- i besiddelse. Men en dag, jeg var op paa tjeldet, saa jeg skuden helt oppe ved land. Da vidste jeg, at det var umulig at slippe ud af isen. Vi jaget kalvene iland. Kun en beholdt vi igjen; de andre tog fjeldet for sig. Losset skuden tom og lagde den op i en liden bugt borte paa Sabine øen.

Vi tre tog i storbaaden alt vort habengut og rodde til Borganes hvor vi ankom Mandags morgen i lysningen efter at ha roet hele veien, 4 mil, for det meste modvind. Johannes havde just fyret op i, ovnen, og jeg holdt paa at. sætte tilrette nogle sager, jeg havde båret op, da vi hørte et skud. Jeg gik ud for at se, hvad det var. Mathias kom da springende og sa han havde skudt en bjørn. Den kom luskende bent paa ham, da han stod og gjorde baaden godt fast. Han havde skreget først for at faa den til at stoppe. Den studsed lidt, og saa begyndte den ivrig at snuse paa en kasse som jeg havde sat fra mig paa en liden bergknat.

Jeg havde til alt held mit gevær ved baaden; han fandt en laddet patron, fik den i en fart i geværet og trykket af. Bjørnen sprang et par skridt, hvorefter den sank sammen. Den var ikke rigtig død, da jeg kom bort til den. Jeg tog med det samme en fotografiplade af Mathias og bjørnen.

I dag er jeg kok, Mathias arbeider med en dør, Johannes steller lidt med det lille og eneste vindu, vi har, samt har gjort færdig et rør til kaminen. Lidt sneslavs idag, vinden svag N.ostlig.

Onsdag 16 September.

Har taget det med ro jeg for min del. Undtagen en liden stræk efter en bjørn. Den kom spaserende langs stranden. Jeg listet mig langs fjæren. Mathias gik længer oppe; men den blev lidt skræmt. I nogle sprang var den nede i Fjæren og i sjøen. Jeg saaret den i hovedet. Vi gik i baaden, og efter en kraftig roing naaede vi fyren igjen, hvorpaa jeg gav den en kugle. Mathias har arbeidet med døren og faaet den

just færdig. Johannes har vært kok idag. Vinden Nordosti. med blanding af taage og regn.

Hund og slede på Nordaust-Grønland. Foto frå Peder Sulebakk.

Torsdag 17 September.

Johannes og jeg har spækket bjørneskindene samt vasket og saltet dem. Pakisen havde lagt til landet, da vi kom ud for at trække frisk luft i morges. Mathias har havt tørn i kjøkkenet idag. Frisk vind af Nordost med sneslavs.

Fredag 18 September.

Jeg vaagner af, at stormen hyler i skorstenspiben og feier hen over taget. Da vi ikke har loft i vor lille bekvemmelighed, har vi vindens stød saa at sige ganske i hovedet, især jeg og Johannes, som har vor køie helt oppe i taget. Da jeg stak hovedet ud for døren, jog snefoket mig kraftig i ansigtet, saa jeg skyndte mig ind igjen og fik varme paa i en fart for at faa lidt af vor elskede cacao i livet. Hele dagen blæste det og snedde; men ud paa kvelden spakned det af. Vi tilbragte tiden med at læse og pusle med forskjellig. Vinden Nord og nordostl.

Lørdag 19 September.

Vaagned ved 6 tiden af, at sjøen var kommen i harnisk. Jeg sprang ud for at se, om baaden var i behold, hvilket den var.

Dog slog sjøen frem under den. Jeg purred ud de andre for at trække den længere frem. Det

var et majestætisk syn at betragte havet i al sin vælde bryde mod stranden rullende med sig store isblokke, som med næste bølge blir slynget langt op over stranden stødende paa

andre, som vår saa svære, at sjøen liden magt havde med dem og saa blive knuste nesten til pulver langs stranden. Og dog var det saa stille i luften, at en kunde næsten gaa med en tændt fyrstik ude i fri luft.

Den is, som var pakket til land torsdag, var om fredagen drevet udover af Nordosten, saa der var en landvok, men ikke svært bred.

Det har været mig fortalt, at isen stænger havdønningen ude og ophæver bølgedraget. Men jeg fik ærfaring for at det ikke altid er tilfælde. Jeg har ikke set draget saa stort hjemme, naar det har vært storm, som jeg har set det her, når uveiret trykker havet derude. Nesten stille, en svag vind af Nv.

Søndag 20 September.

I dag er det søndag, og da tager jeg mig en tur, medens Mathias steller middagen.

Med geværet over skuldren slentred jeg opover mod fjeldet; men ikke noget levende af hverken fugl eller fisk at se.

Og sandt at sige var jeg glad fordi der ikke var noget at se; saa slap jeg at bryde helligdagsfreden. Jeg saa, at Johannes var kommen et stykke opover, da jeg gik nedover. Han skjød en hare. Han tog sig en tur op der, hvor jeg skjød en Moskusokse. En bjørn og en ulv sad og gjorde sig tilgode af de efterliggende rester af dyrene men de tog straks paa flugten, da de blev ham var. Da han kun havde en hagle, var det til ingen nytte at gi dem en erindring. Bølgedraget vedvarer, men er ikke saa voldsomt.

Forresten blikstille.

Mandag 21 September.

Efter at vi havde indtat vor morgenmat, gik Johannes og Mathias til Fjelds forat se efter ulv.

Jeg havde tørt med madlavningen idag; men da middagen var færdig, og de andre ikke var komne tilbage, tog jeg mig en trip indover stranden. Jeg vendte hjem kl. 7 eftm.

De var da komne hjem, men ingen ulv seet. Jeg gik ut efter en bøtte vand, og mødte da Griper roads karerne, som kom i besøg. Alt stod vel til der nord. - Men sjøen havde taget stenkullene, som var paa holmen. Paa veien hidover havde de truffet kalvene, som vi havde sluppet, og dræbt dem.

Tirsdag 22 September.

Imorgen tidlig reiste Griper karerne hjem igjen. Johannes og Mathias reiste nordover for at hente lidt, som vi skulde have her.

Jeg har vasket lidt klær og været en tur op til fjelds, saa 4 harer, men hunden skræmte dem. Kom ned igjen kl. 8 aften. Vinden sydl. paa formiddagen; eftermd. sydostl. og ostl.

Revegard. Foto frå Peder Sulebakk.

Onsdag 23 September.

Har tutlet hjemme, vasket klær og kikret efter bjørn. Sydl. træk, fint veir.

Torsdag 24 September.

Har sovet urolig inat. Jeg maatte to ganger op og slippe hunden ud. Tørned ud kl. 7 og kogte cacao. Har foresten taget det med ro. Vasket klær, koft middag; det er det hele. Idag tyk taage, vestlg. træk.

Henimod aften letted taaken lidt. Johannes og Mathias ikke komne. - Da jeg var ifærd med at

gaa til sengs, kom de til hytten. De fortalte blandt andet, at Griper karerne havde skudt 3 bjørne.

Fredag 25 September.

Idag har jeg og Johannes været inde paa et nes, som bestaar af en lav slette, og samlet rækeved. Vi kom tilbage kl. 4 efm. Johannes kogte kjød med suppe til aftens. Mathias var paa en liden tur efter hare, men fik ingen.

Fint veir, sydi. undtagen udover kvelden, da nordosti.

Lørdag 26 September.

Johannes paa jagt efter ulv og hare. Har ingen ulv set. En hare saa han, og den skræmte hunden bort. Jeg har idag sat op en hylde ude i udhuset for at stuve bort nogle gjenstande. Mathias steller middagen og vasker klær. Vinden sydl. Koldt men straalende veir, ingen bjørn.

Søndag 27 September.

Tørned ud som vanlig kl. 8. Jeg har koft til middag samt stegt poteteskaker. Har sneet lidt idag; ingen dyr at se.

Vinden vestl., Termometeret viste 4° kulde C.

Mandag 28 September.

Har idag arbeidet en rævfælde. Forrester. har vi taget det med ro. Mathias har taget et fotografi af hytten. Klart koldt Veir. Imorges vesti. vind, ud paa dagen Nordosti.

Tirsdag 29 September.

Har transporteret rævefælden til en plads borte i en dalsænkning, hvor vi har set mange rævespor Johannes og jeg har havt en fjeldtur. Intet utbytte. Mathias steller kjøkkenet. Klart koldt veir. Vinden Vestl.

Onsdag 30 September.

Har betjent i kjøkkenet idag. «Spiseseddel»: Frokost: Cacao, smørrebrød.

Middag: Færsk kjød, poteter, suppe med peper, timian, løg, kaldes i almindelighed patentsuppe.

Henimod 6 efm. cacao eller kaffe.

Aftens: labskaus, the samt smørrebrød.

En anden dag kan det være fisk (tildels laks), risengrynsuppe og poteter eller suppe af sago. Eller en dag i ugen risengrød til middag; til aftens kan det være plukfisk eller beaf osv.

Johannes har besøgt rævefælden. Ingen ræv. Mathias har rullet saltet fra sjøen op til Niset. Forresten arbejder han paa en rævfælde. Har sneet inat. Idag fint veir. Nostl. vind, therm. viser 4° Cls.

Torsdag 1 Oktober.

Har set efter rævefælden. Ingen. Mathias har sat ud sin feelde ikveld. Paa tilbageveien skjød vi en hare. Johannes sit tårn i kogekunsten. Jeg holder foresten paa at lage; istand et par vanter af katteskind. Veiret holder sig koldt og klart. Vinden vestlig.

Fredag 2 Oktober.

Har været en tur paa fjeldet idag. Saa en ulv. Hunden skræmte den ved sin rasende gjøen. Fåa ta hele hunden, tænkte jeg, men sa det ikke. For at flakke om i milevis uden at se noget, og saa naar en træffer paa et dyr, da at bli forulempet slig! Jeg kommer til at hade hunden for resten af livet. Johannes har og havt fjeldtur, 4 harer havde han nedlagt. Ingen ræv i fælderne. Mathias har havt husholdningen idag. Vinden føhn. Termometret viste 2° Celsius under frysepunktet.

Lørdag 3 Oktober.

Jeg har havt kjøkkenstrævet idag. Efter middagen gik Mathias og jeg os en tur indover til «Fugleneset», hvor Mathias skjød 3 ryper. Vi var op i fjeldet for at se efter ræv og harer. Saa spor efter begge dele; ogsaa ulv og bjørn havde været der. Vi kom hjem kl. 7 aften. Johannes var da kommen tilbage efter en tur i «Taskedalen».

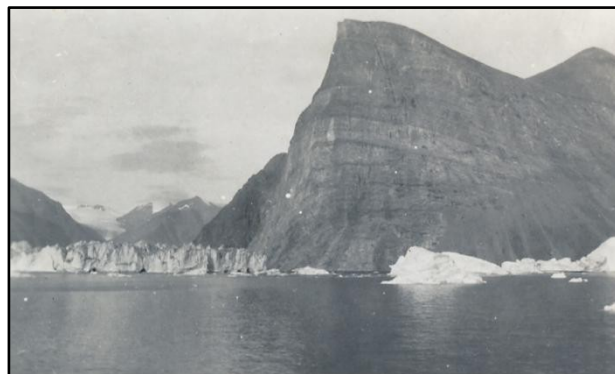
Paa tilbageveien traf han en bjørn, som havde taget sit ophold i en liden bræ under fjeldstupet; fjeldet er ret ovenfor «Borganes». Bjørnen begyndte at brumme, da han steg over hulen.

Da han ikke turde gaa frem for indgangen til hulen, stødte han hul paa snetaget og brændte løs. Efter at ha forvisset sig om, at døden var indtraadt trasket han hjem.

Fint stille veir. Føhn.

Søndag den 4 Oktober.

Efter en let frokost maatte vi afsted og flaa bjørnen. Da vi ikke kunde resikere at lade den ligge over natten igjen. Kom tilbage kl. 12 md.

Frå Nordaust-Grønland. Foto frå Peder Sulebakk.

Har beskæftiget os med læsning resten af dagen.

Fremdeles fint veir.

Mandag 5 Oktober.

Har taget det med ro. Johannes var en tur paa fjeldet. Saa to ulve; kom dem ikke paa hold. Efter middag gik jeg en tur østover langs stranden, saa intet nævneværdig. Mathias gik efter ryper; fik ingen.

Klart koldt veir. = 8,5 ° Celsius.

Tirsdag 6 Oktober.

Har husholdningen idag. Mathias har stillet istand sine komager. Johannes tutler med forskjellig. Jeg har gjort færdig et par katteskindshansker til mig selv.

Veiret er klart og koldt = 8 ° C.

Onsdag 7 Oktober.

Har gjort istand en rævefælde idag. Mathias har undersøgt de udsatte fælder. Ingen ræv i dem. Johannes har kogt middag samt stegt vaffer. Nordostl. vind, koldt, skyet luft. Har = 11,5' Celsius.

Torsdag 8 Oktober.

Gik imorges op under «Klubben» for at se efter vildt. Saa intet. Ingen ræv i fælderne.

Mathias har madlavningen idag. Johannes har spækket bjørneskindet. Det var et koldt arbejde. Jeg har stillet ud til fangst fælden, som

jeg arbeided sidst. Skræmte op en hare, men naaede den ikke.

Overskyet med lidt snehæng = 7 ° C.

Fredag 9 Oktober.

På utflukt. Foto frå Peder Sulebakk.

Har havt husholdningen idag. Mathias og Johannes har havt udflugt; ingen fangst. Frisk vind af østlig med sne. = 6,5' Cels.

Lørdag 10 oktober.

Vaagnet af vindens hylen og stød paa taget. Vi maatte grave os ud af hytten.

Vinduesaabningen tiltættet. Ud paa dagen frisket det til storm; det var ikke mulig at være ude. Man vilde næsten kvæles af det tætte fine snefok. Vindretning. N til nordostl.

Søndag 11 Oktober.

Har løiet af idag. Da vi skulde se efter Baaden var den borte. Lørdag var den paa den plads, hvor vi havde sat den. Den var fastgjort med en drægligne og en harpunline; dog saaledes at harpunlinen var fastgjort i den andre tæt oven for fod støen med et halvstik rundt stavnen. Antagelig har vinden slængt den slig at stikket er gaaet af stavnen og slidt den andre line, som var fastgjordt i fodstøen.

Jeg maa ærlig tilstaa, at tilfældet har sat os i daarlig humør; ikke for værdien af baaden som baad betragtet, men da vi kan komme til at staa hjælpeløse i forskellige tilfælder. Ja, vi faar tage det med resignation. I aften et lidet træk af sydl.

Mandag 12 Oktober.

Tørned ud ½ 9; kogte cacao; purred ud de andre to til frokost.

Mathias gik for at skuffe op en Fælde, som vi har tæt ovenfor Stabbene. Johannes for at se efter de andre to fælder. De var nemlig nedsneet i uveiret lørdag, men søndag skuffed vi dem op igjen.

Vinden har næsten været lige sterk idag som nat til lørdag og lørdag og nat til søndag. Det er fremdeles N.ostl. med snekave og fok.

Idag har jeg efter at ha kogt middag stegt vafler, hvilket arbejde er baade varmt og trættende.

Tirsdag 13 Oktober.

Tørned ud tilig, da jeg ikke fik sove. Dog lagde jeg mig paa køien til kl. 9; da var vi alle 3 paa benene for at grave os ud i fri luft.

Vinden havde spaknet i løbet af natten, men det sneet lidt. Gik for at se efter rævefælderne. Ingen ræv. Har saltet bjørneskindet. Johannes har havt dagens hede ved byssen. I aften en svag luftning fra n.v. Barometer viser 4° u. f.p.

Onsdag 14 Oktober.

Har tåget det med ro, undtagen at jeg har saget op endel kassebord til en fælde. Johannes har arbeidet med et par bord, som skal tjene til kjælke. Mathias har madstrævet idag. Det er issørpe paa sjøen, sne over landet, bare de steileste berghamrer er forundt at bære sine farver enda. - Altsaa sne, is, hvor du vender dig. Den er sagtens evig heroppe. Veiret har været spagt med en træk fra sydost med frostrøg, men nu har det forandret sig til frisk vind af N.ost med snefok.

Torsdag 15 Oktober.

Har vært matkjærring idag. Det havde føket ordentlig til udenfor hytten. Vi maatte skuffe sneen ind i gangen for at komme ud. Aaja, det blir vel ikke første gang tænker jeg. Har foresten vært klart veir indtil nu aften, da det er snekave, men foresten stille. N.osl vind inat, nu et sydvestligt træk.

Fredag 16 Oktober.

Idag har jeg været en tur paa «Korsneset». Tæt indenfor «Stabbene» traf jeg en bjørn; men den bjerget livet.

Saa baade ryper og harer, rævespor og ulvespor; tæt udenom Stabbene saa jeg endel

hvalros i vandet. Men hvad skal en gribe til? Ikke baad; ærgerlig. Vinden Vestl. klart.

Lørdag 17 Oktober.

Storm af N.ost hele dagen. Jeg var en trip bort for at se efter fælderne, men sneen pisket mig slig i ansigtet og halsen, at det var, som om jeg var stukket med naale. Har det foresten hyggelig.

Søndag 18 Oktober.

Veiret har bedaget sig i nattens løb. Det er min tørn at stille huset idag. Jeg havde just lagt mig paa sengen for at puste ud efter middagen og den derpaa følgende opvaskning, da Johannes, som var gaaet forr at se efter fælderne, kom tilbage med en hvidræv under armen, og han var i ansigtet saa opkloret som om han skulde ha vært i slagsmaal.

Det var naesen og underlæben som var bearbejdet af den snilde ræv. Jeg maatte for en stund paatage mig min bedste doktormine, sætte et sting med naalen og dra isammen saaret. En af fælderne havde vinden taget.

Mandag 19 Oktober.

Jeg tog mig en tur didop, hvor fælden havde staaet, men ikke spor at se af den. Vinden havde besørget den bort.

Mathias kom tilbage med en hvidræv fra samme fælden, hvor der var ræv første gangen. Jeg begyndte at forfærdige en fælde paany og fik den udsat til kvelden.

Veiret fint Nv træk. Therm. viser 1 1° u. f.p.

Tirsdag 20 Oktober.

Har set efter fælderne. Ingen ræv. Johannes har vært paa rypejagt. Ingen ryper. Har vært bjørn og gnaget paa nogle bjørneskrotter, som ligger tæt ved hyttep. De passer paa, naar vi sover. Kommer an paa, om vi ikke skal lure dem alligevel. Johannes holder paa at flaa rævene ikveld.

Veiret fint, Vestl. med lidt snefloker. Termometeret viser 13' under frysepunktet.

Onsdag 21 Oktober.

Storm af N.n.ost med snekave. Har holdt ved hele dagen. Ingen fangst idag. Johannes har arbejdet med kjelken. Jeg har kogt til middag.

Torsdag 22 Oktober.

Vinden stilned af udpaa morgensiden, men tog sig op igjen henimod middag. Ingen fangst idag. Nu henimod aften er det spaknet af, dog er det et Nostl. træk med snekave.

Fredag 23 Oktober.

Tørned ud og tog ind frokost. Veiret har inat vært stille med lidt snefald. Jeg afsted for at se efter fælderne. At se efter fælderne er foresten det første paa dagsordenen. Ingen ræv. Det maa være klart veir, forat ræven kan eller vil være ude for at fange.

Mathias har skudt en rype, ellers ingen fangst. Jeg har idag arbeidet en pussestok samt pusset mit Gevær. Johannes holder paa at forfærdige en hue af seildug medens Mathias koger grød til aftens. Veiret er næsten stille. Nordlig træk, overskyet.

Termometret udviser 7,5' u. f.p. C.

Lørdag 24 Oktober.

Har havt madlavningen idag; forresten et arbeide som jeg liker daarlig, men som er nødvendigt for eksistensen. Ingen fangst idag. Veiret er tungt, snekave med et lidet træk af nordlig.

Søndag 25 Oktober.

Gik for at se efter fælderne. Ingen ræv. Paa tilbageveien saa jeg Mathias og Johannes borte paa isen i temmelig ivrig jag udover. Jeg anstrengte mine øine til det yderste for at se, hvad de løb efter.

Jeg antog, at det var bjørn de var ute efter; men jeg kunde ingen se.

Saa tænkte jeg, det kunde være lidt sport for bevægelsens skyld. Men det bar videre og videre udover, og jeg kom paa den tro, at de vilde til «Jan Mayen» paa søndagsbesøg. Tilslut saa jeg dem som to prikker i det fjerne. Da jeg kom hjem, saa jeg, at en havde slængt skierne fra sig nede paa isen; det andre skipar laa lidt længer borte. - Jeg gik ind i hytten. I ovner var der god fyr paa; men vandet stod paa en kiste ved ovnen likesom gryder og kar.

Alt vidnede om det største hastværk. Hunden sad paa en kuffert paa den anden side af værelset og saa ud gjennom det lille vindu med et entusiastisk blik efter de to bortdragende. Da jeg kom ind, sprang den mig imøde og gnistrede.

Jeg gik rundt næsset for at opdage, hvad som laa til grund for mine kameraters ilsomme færd udover, og opdaged bjørnespor.

Forklaring fik jeg derved straks. - Desværre, isen blev saa daarlig at gaa, at det vilde være livsfarlig at forfølge bjørnen længere.

De maatte vende hjem uden bjørneskind dengang.

Veiret er fint, overskyet. N.v.ligt træk. Thermom. viser 21,5 ° u. Lp. C.

Mandag 26 Oktober.

Har for det meste taget det med ro. Har lappet klær. Johannes gik til fælderne; kom tilbage med en hvidræv. Vinden n.ostl., overskyet luft, lidt snefald. Therm. viser 15 ° C. u. f.p.

Tirsdag 27 Oktober.

Jeg har kocht middag og i det hele taget stellet ved byssen. Ingen fangst idag. Undtagen at Mathias har skudt to harer. Ja harer er her nok af. Om natten gaar de og pusler kringom hytten, men er i regelen borte, naar vi staar op. Vi bruger at staa op saa kl. 7,5 og 8. Det er ikke lyst enda; men da er bedste hr. pus borte. Nu siden sneen la sig, er den meget skyere end paa bar mark.

Vind og veir er fint. Nordostl. træk. Ikvæld er det fint Nordlys.

Onsdag 28 Oktober.

Tørned ud ½ 8. Vi sad og drak cacao og kom tilfældigvis til at se ud af vinduet; saa da en bjørn springe paa isen.

Vi fandt frem i en fart geværene og ud i vor forskansning. Bjørnen stevnede op til neset antagelig for at aflægge nogle skrotter et besøg. Den kom op under nogle grundiser, gjorde saa helt om og sprang bort over isen.

Jeg og Mathias ivei efter den; men vi indhentet den ikke. Viggo kom efter os bort paa isen; stjal sig hjemmefra, og fik sig et ufrivillig bad. Kom tilbage kl. 12,5.

Johannes havde da kocht til middag god haresteget med sauce og risensuppe. Smagte godt efter marsjen. Har faaet en hvidræv idag. Veiret har været fint, lidt overskyet. Henpaa kvelden lidt snefald. Therm. viser 17' C. u. Lp.

Torsdag 29 Oktober.

Har seet efter fælderne. Ingen ræv. Jeg tog mig en marsj indover isen til Claveringsfjorden.

Saa forskjellige bjørnespor og rævespor. Paa landet var en masse harer; men jeg fik uheldigvis ikke fat i nogen.

Jeg kom et par stykker næsten paa hold; men Viggo gjorde stormløb efter dem; den jog den ene haren op imod fjeldet, mens den anden tog flugten ud over isen.

Jeg blev alvorlig sint paa hunden og lovte den død og undergang, naar den kom tilbage, men ved at se paa kapløbet mellem de to kunde jeg ikke la være at briste i latter over den rædsomme flugt for livet.

Haren udstrakt i hele sin længde i et langt hop, og naar spranget var over, saa den ud som et spørgsmaalstegn. Den bruger altid at sætte sine bagben frem om forbenene, hvilket har tilfølge at den skyter saa god fart. Da hunden kom tilbage var den dygtig træt, og jeg havde allerede tilgit den. Veiret har i hele dag været overskyet med lidt snefald. Vinden sydvestlig udover dagen; ud paa kvelden Ost nordostl.

Fredag 30 Oktober.

Har lavet mad idag. Ingen fangst. Johannes skjød en rype. Mathias arbejder paa en feelde. Vinden Nlig lidt snefald.

Lørdag 31 Oktober.

Jeg tørned ud i halv 8 tiden. Dagen holdt just paa at bryde frem. Jeg slap hunden ud, samtidig som jeg selv gik ud for at se mig om. Jeg stod og ventede en stund paa at hunden skulde komme tilbage.

Den gaar oftest ned til fjæren eller iskanten for renlighedens skyld. Jeg blev lei at vente længer; det var noksaa koldt, en 27 °.

Da jeg just skulde i sengen, begyndte hunden at gjø som rasende. I en fart fik jeg mig i skoerne, kneb et par skud og for med geværet ud igjennem døren.

Hunden stod ud for døren, og jeg skimtede en ulv i graalysningen en 4 meter bortenfor. Men da ulven hørte braget av døren - den er altid frosen i hengslerne - sprang den bortover nettet. Jeg efter for om mulig at skyde den. Men hunden var den stadig i hælene, saa det bar længer bort. Just som Johannes holdt paa at faa varme paa kaminen, var ulven kommen tilbage. Vi ud; men for langt hold til at skyde. Vi gav os til ro inde, medens Mathias gik for at

se efter fælderne. Ulven kom da luskende hen til skrotterne og begyndte at slide i dem.

Vi lurte os oppaa «Borgen», og jeg var heldig nok til at gi den en kugle, just som den var i spranget. Imens var Mathias paa jagt efter dens bedre ægtehalvdel, som gik hylende rundt nettet - dog saaledes at den var udenfor skudvidde.

Efter mange forgjæves forsøg opgav vi jagten efter den; men den var arg nok til at sætte sig i en bakke og hyle.

Længer ud paa dagen luskede den indover bakkerne til Klaveringsfjorden. Fint veir, landvind. Therm. viser 26 ° u. Lp.

Foto fra Peder Sulebakk.

Søndag 1 November.

Har taget det med ro, eftersom det er søndag. Vor nabo, ulven, har gjestet os inat; lå oppe i en haug i bakken, da jeg saa efter fælderne. Da den blev mig var strøg den længere op i fjeldet. Vi har havt lidt øvelse i skisport; men jeg indrømmer, at vi var ikke saa flinke som Holmenkolløberne.

Foresten er det ikke at vente, da vi ikke har havt ski paa fødderne siden guttedagene. Vind og veir har vært fint idag, træk af landet. Nu hen paa aftenen brygger det vistnok op til vind af Nord. Iaften noksaa meget nordlys, et sikkert tegn paa, at vind er i anmarsch. Therm. viser. 22,5' u. f.p.

Mandag 2 November.

Har kocht middag og havt husholdningen. Johannes traf ulven borte i bakken. Den var saaret, men han kunde ikke indhente den. Hunden var efter den; men det blev ikke til noget slagsmaal: Ulven sprang for det meste paa tre ben; enkelte gange tok den i med det

fjerde. Mathias havde saaret den alligevel, da han skjød paa den.

Efter middagen gik Johannes og jeg afsted for at se efter den. Da Johannes sluttet jagten, for den ind paa «Fugleneset». Da vi kom did ind, fik vi øie paa den og den paa os. Den sprang da længere indover. Vi gik da et stykke oppe i bakken for at omgaa den. Jeg trodde at se den langt borte paa isen ved en grundis; jeg syntes bestemt i kikkerten, at det var ulven; men efter at have gaaet op paa en grundis ved stranden, syntes vi det var en bjørn, hvilket vi ogsaa fik vishet for. Vi ruslet da tilbage med den tanke, at ulven havde vi omgaaet.

Jeg gik borte mellem grundisene, og Johannes fulgte fjæren. Vi traf paa den og skræmte den op i bakken. Siden sprang den nedover og fulgte fjæren det var da saa mørkt, at vi ikke kunde skyde, hvorpaa vi gik hjem med den gjensidige opmuntring, at imorgen finder vi den igjen enten død eller levende.

Veiret fint, vinden varierer fra ost til sydvest. Therm. V. 17' u. f.p. C.

Tirsdag 3 November.

Har inat blæst frisk vind af nordlig. Vi tvilte sterkt for, at vi gik tabt av ulven, da vi ikke havde spor at rette os efter.

Mathias og jeg gik til fælderne for at se efter ræv. Ingen ræv i fælderne; derimod traf vi Mikkell i det frie. Den var slet ikke ræd os.

Vi skjød et par skud efter den, men traf ikke. Den kom Mathias nær paa 30 fod. Mathias tog kuglen af patronen og skjød paa den med bare krudt, idet den holdt paa at klore op et lidet kjødstykke.

Da den havde faaet kjødstykket i munden gjorde den et lidet kvikt spring opover bakkerne og forsvandt.

Jeg gik indover til et lidet næs, hvor jeg traf sporene efter ulven, men kunde ikke finde den. Derimod var der et par ravne, som flaksed omkring; men de satte sig ikke paa noget bestemt punkt. Jeg taenkte da, at den maatte ligge der etsteds. Idet jeg gik og saa mig omkring flaksed der op en flok ryper.

Jeg gik da hjem efter hagle for at prøve om vi kunde faa nogle ryper til ræveagn. Da jeg havde spist middag, gik Johannes med haglen

for at skyde ryper. Kommen næsten. paa stedet, hvor jeg antydet ryperne var, fant han ulven død.

Idet han skulde til at kaste ulven. paa ryggen, saa han borte paa isen en bjørn med sin lille haabefulde «pode» i fuld eksercits med indtagen af de fornemste stillinger en bjørn maa ha for ari fange sæl: undertiden dragende sig paa maven et godt stykke, derpaa nogle spring for at komme i skjul af et isflak, derpaa at kikke frem for isen, og saa op paa isen for at speide.

Alle disse øvelser maatte ungen gennemgaa i fællesskab med sin kjære moder. Johannes kasted ulven paa ryggen og sprang hjem fortællende at vi havde bjørn ivente.

Men det var nu for mørkt til at se nogen bjørn og aller mindst siktet paa geværet. Vinden aftaget. Therm: Viser 18' C. u. Lp.

Onsdag 4 November.

Vi var ikke sene med at tørne ud, da det begyndte at dages. Johannes og jeg gik afsted for at finne bamsen. Men vi havde den tvilsomme fornøielse at se sporene der viste udover isen. Vi vendte da næsen hjemover. Komne hjem tog vi fat paa ulven for at rive skindet af; det var ikke nogen fornøielse - stivfrossen som den var. Ingen ræv idag. Vinden vestl., forresten fint veir.

Bjørnespora forsvann utover isen. Foto: Peder Sulebakk.

Torsdag 5 November.

Har idag havt husstellet. Faat en ræv. Johannes har havt en liden fjeldtur. Han saa en hare. Mathias vasker klær.

Vinden spak; nordvestl., overskyet.

Fredag 6 November.

Efter frokost gik jeg for at se efter fælderne. To af dem var gaaet igjen, men ingen ræv.

Paa den ene havde mikkelt vært saa forsigtig at bruge sin pote ind gennem sprinklerne paa fælden og kareet til sig rypen, og fælden var gaaet ilaas.

Den andre ræv havde ikke vært fuldt saa lur, men derimod mer brutal, idet den havde spist op rypen og siden gnaget af en stav i fælden og brudt sig ud.

Jeg gik hjem og fandt frem bordstykker samt spiger og hammer og afsted for at utbedre skaden. Vi har idag vasket et af ulveskindene samt lagt det andre i vand til i morgen for da at vaske det og henge skindene op til tørring. Mathias har vært paa rypejagt; faat fem stykker.

Johannes har havt husstellet idag og hjulpet mig med skindene. Veiret fint, lidt skyet. Vinden spak nordvestl.

Lørdag 7 November.

Har idag havt mig en tur til Kap Borlase Warren to mil nordenfor. Vasket op det andre ulveskindet. Ingen ræv idag. Hennimod kl. 8 kom Sevrin og Baard hid vest. De lever vel dernord.

Veiret fint, lidt skyet, koldt, Nordvl. træk.

Søndag 8 November.

Tørned ud i 1/2 8 tiden; fordi det var dygtig trangt i køien. Vi laa i køien hele 3 stykker, og den er kun til 2 mand, saa jeg var glad, da morgendagen kom, og jeg fik komme mig paa benene.

Vi kunde nemlig ikke slænge de høie herrer fra Griper Road ned paa gulvet for at sove over natten.

Nei et saadant brud paa gjestfriheden maatte man ikke tiltro os beboerne af Borganes.

Efter at vi havde spist frokost, gjorde de sig færdige til at reise tilbage; de gik kl. 11. Johannes fulgte med samt Viggo, som maatte snakke med sin lille brunette Flora om en eller anden vigtig ting.

Mathias har set efter fælderne; ingen fangst. Jeg har stellet med madlavning, hvilket jeg tænker at slaa ind paa, naar jeg kommer hjem. Antagelig som Ha. Majestæts livkok ender det med.

Veiret fint. Stille, koldt, 26' C u. f.p.

Mandag 9 November.

Efter at ha set efter fælderne gik jeg en tur indover Claveringstranden for at se efter hare. Mathias gik nordover for samme øiemed.

Kom tilbage kl. 6 efm. Mathias var da just kommen, men intet udbytte for nogen av os. Kun dygtig trætte. Veiret fint, landvind, kulden 22' u. f.p.

Tirsdag 10 November.

Storm af N.ost. Jeg skulde gaa til fælderne, men maatte paa veien ofte vende mig undaf veiret for at faa puste rigtig ud. Det fine snefok var saa gjennemtrængende; det formelig skar mig i ansiktet, hver gang jeg vendte hovedet mod vinden.

Det følte isnende igjennem klæderne, uagtet jeg var temmelig godt klædt. Ræv var ikke i fælderne. Vi har fordrevet dagen med soving og læsning.

Udpaa aftenen spaknet vinden af.

Onsdag 11 November.

Idag fint veir. Mathias gik for at se efter fælderne og skuffe bort sneen af dem. Jeg tog geværet paa nakken og gik ud til „Stabbene" for at skyde en hare, som har sit tilhold der, og som har narret os saa ofte, uagtet den har havt bare tre ben. Jeg var heldig nok til at skyde den. Luften er nu overskyet. Antagelig snefald til natten.

På utflukt. Foto frå Ishavsmuseets arkiv.

Therm viser 24 ° under frysepunktet.

Torsdag 12 November.

Tørned ud i 9 tiden. Kogte kaffe. De andre har vært paa udflugt, medens jeg har kogt og stellet med mad. Ingen fangst. Johannes har begyndt at sage op stokker til at gjøre fælder af. Veiret er lidt skyet; blir vist sne; stille.

Fredag 13 November.

Snekave idag. Vind fra ost. Jeg gik for at se efter fælderne; men det var saa mørkt, at det var saavidt jeg kunde orientere mig, især da snekaven stod mig lige i ansiktet. Ingen fangst. Vinden gaaet sig mer nordlig samt frisket lidt. Therm. viser 2 ° u. fp.

Lørdag 14 November.

Har idag flyttet en fælde fra Sandklippen til en af «Stabbene». Satte den paa høieste toppen. Har resten af dagen syslet med læsning. Mathias eftersaa de to andre fælder. Dagen, iforveien havde jeg klemt dørene igjen, for at ræven ikke skulde komme ind og ødelægge agnet naar sneen hindret døren fra at gaa igjen. Ingen fangst. Tung overskyet luft. Idag har det næsten ikke vært lyst. Nu henimod kvelden lidt snefald. Et lidet pust af Vestlig.

Søndag 15 November.

Har idag havt husholdningen. Ingen fangst. Tung overskyet luft. Vindstille. Therm. viser 15' u. f.p.

Mandag 16 November.

Efter frokost gik jeg ud til «Stabbene» for at se efter en fælde. Ingen ræv. Johannes gik for at se efter de andre. Ikke ræv der heller. Han saa en blaaræv. Har idag lagt tag over kulhuset; men vinden forstyrrede os i at gjøre mer ved det, idet det blev saadant snefok, at vi maatte slutte arbeidet. Blaaser fremdeles af Nordost.

Tirsdag 17 November.

Da vi vaaknet, var stormen taget af. Vi maatte grave os ud, hvilket er almindelig, naar det blir storm og sneen er løs. Det er tungt at sitte inde i den halvmørke hytte om dagen. Det er ligesom livet blir trist, og man kan let henfalde til tungsind og dystre tanker.

For at lufte mig lidt og ryste tankerne bort, krøb jeg ud og begyndte at spcinge omkap med hunden, hvilket var til fælles tilfredshed. Det saa ud til, at hunden ogsaa var ordentlig glad ved at faa sig lidt motion.

Veiret overskyet. Vinden nordvestlig spak. Therm. viser 14 ° u.f.p.

Onsdag 18 November.

Har idag kogt mad samt laget kager. Johannes og Mathias har ordnet fælderne, sparket bort sneen fra dem. Mathias har desuden skuffet bort sne fra taget af vor hytte. Veiret er nu fint overskyet lidt træk fra Nord.

Torsdag 19 November.

Gik ud til «Stabbene» for at se efter fælden. Som jeg gik og kikket efter, om jeg skulde være saa heldig at se en hare, lyste det op et skarpt blaat skin.

Jeg vendte mig om for at se, hvad det kunde være; for lynild er noget ukjendt heroppe; men ikke noget var at se.

Da jeg kom hjem, fortalte Mathias, at det var en «ildkugle». Den gik i retning syd til nord. Ingen fangst idag.

Johannes havde set spor av bjørn et stykke bortenfor hytten, men hvem kan se eller opdage noget. Dagen er bare en morgendæmring allsaa næsten mørkt.

Foresten fint, koldt veir. Therm. viser 25' u. f.p.

Fredag 20 November.

Har vært paa udflugt idag. Ikke noget udbytte; ingen ræv, absolut intet. Kun en høk eller falk saa jeg. Mathias var ogsaa kommen tilbake: - ligedan med ham ogsaa, undtagen at han saa en ravn. Herligt! storartede udsikter.

Foresten er det koldt og fint veir. Therm. viser 25' under frysepunktet.

Lørdag 21 November.

Jeg har idag kogt til middag samt stegt kager. Johannes og Mathias har vært borte hele dagen, siden de gik til rævefælderne.

Førend Johannes gik, sagde jeg, at han skulde faa en flaske Cognak, hvis han kom tilbake og havde skudt en bjørn.

Lykken var ham gunstig, idet han traf en inde i bræen, der hvor han skjød en bjørn sidst. Til

uheld var der to inde i hiet, og den ene slap unda.. Ingen ræv.
Veiret koldt, stille. Therm. viser 25 ° u. f.p.

Søndag 22 November.

Efter raadslagning, om vi skulde tilfjelds for at drage bjørnen udaf hiet eller ei, efterdi det var søndag kom vi til enighed om, at naar vi gik for at se efter rævefælderne, skulde vi gaa op i fjeldet for at se, om rovdyr havde vært der.

Jeg gik til «Stabbene». Ingen ræv.

Saa iveri opover. Jeg gik paa baksiden af fjeldet. Da jeg kom op paa toppen og begyndte at gaa i retning af hiet kom en bjørn opover. Det var langt hold og temmelig mørkt; men jeg trykket løs og saared den. Den labbed da tilbage til hiet. Den brummed grovt, da jeg stilled mig for aabningen og gav den en stump bly i halsen. Vi trak dem ud og drog dem paa sneen hjem.

Har flaaet en iaften.

Overskyet lidt snefald, stille. Therm. viser 21°u.f.p.

Stivfrosen isbjørn. Foto frå Peder Sulebakk.

Mandag 23 November.

Har idag flaaet skindet af største bjørnen, hvilket var et koldt stykke arbeide, da den var frosen; men vi fik dog løs kroppen undtagen stykket af benene fra knærne og til klørerne. Vi maa hænge skindene ind inat forat tine dem op. Ingen ræv idag heller. Veiret er fint, lidt skyet, kulden 25 °.

Tirsdag 24 November.

Jeg har idag kocht til middag, samtidig som jeg har arbeidet med en fælde. Mathias kom idag tilbage med en blaaræv, den første blaaræv for iaar her hos os, 5 ryper. Veiret holder sig fremdeles godt, lidt skyet, ingen vind, bare en sno af landet. Termometret viser 22' under frysepunktet.

Onsdag 25 November.

Efter frokost gik jeg til fælderne. Ingen ræv. Jeg skjød 4 ryper. Har idag spækket af største skindet. Det maatte ske i bekvemmeligheden. Ja i selve varmeværelset, soveværelset og dagligstuen alt i et indbefattet. Og glad er vi, fordi det er gjort; for det har hængt inde næsten et døgn, og endda var det netop saapas tinet, at det gik an at spække det.

Fremdeles godt veir. Det er ikke stor forskjel paa dag og nat nu. Kulden 23,5 °.

Torsdag 26 November.

Ingen fangst idag. Mathias har flaaet ræven.

Johannes og jeg har spækket mindste bjørneskindet.

Veiret har vært fint, til nu kvelden kom; da frisket det af N.n.v. foresten alt i bedste velgaaende.

Fredag 27 November.

Har kocht idag. Johannes og Mathias har saltet bjørneskindene og set over fælderne. Ingen ræv. Veiret

skyet, lidt snekave i luften, foresten godt veir.

Lørdag 28 November.

Var det godt veir igaar, saa er det ikke mindre stygt idag. En storm af nordost feier uafladelig henover den frosne jord; nei ikke jord men stenbund.

Den lille slump af sne, som er blevet tilovers, blæses bortover isen eller kanske længere, undtagen det lille som søger ly inde i hytten dels ned med ovnsrøret og dels ind gennem døren. Stakkers sne.

Jeg hitted mig ud kl. 10 imorges for at samle op ræveskindene, som var ude til tørrings, men jeg maatte gaa med lukkede øine,, da snefoket var saa fint og tæt. Jeg haaber til morgenen, at det blir bedre veir.

Søndag 29 November.

Storm inat og storm idag; dog var der. ikke værre, end at jeg mandet mig op, fik fyr i ovnen, og derpaa krøb jeg ud af hytten for at se mig om. Aa jo! det var noksaa vakkert. Isen var væk og snefokket og skummet af sjøen mødtes og tog hverandre i favn for at tage sig en rigtig springdans, førend de la sig til hvile i den vaade seng som foresten var noksaa daarlig opredt.

Da jeg nærmere saa over vore sager, som laa ude for veir og vind, blev jeg var, at skierne var borte samt den rævefælden, som jeg havde arbeidet paa; for ikke at snakke om taget paa kulhuset, som stormen havde revet i filler og strøget af med.

Skierne fandt jeg igjen nede ved fjæren, hvor de havde fundet plads i en is eller sneflek som var igjennemblødt med sjøvand. Temperaturen inde i hytten var 3° under Lp. Stormen har løiet lidt af nu.

Mandag 30 November.

Vi har idag vært afsted og seet efter vore uforglemmelige rævefælder. Jeg for min part fandt intet uden stedet, hvor de havde staaet. Ligedan gik det med Mathias. Vi har altsaa bare en igjen. Ikke en flis af de andre fandtes; paa sjøen blæst hele elendigheden.

Hvis ikke isen var brukket op, havde vi vel fundet den igjen, om det ikke var før nede paa jan Mayen. Men taper ikke modet for det! Mathias holder paa at arbeide paa nye. For vi er nu i denne elendige verden, selv om vi er et godt stykke mod polen.

Idag findes, ikke en isbete at se udover, saalangt øiet kan naa, undtagen en na'ts sørpe. Det er stille nu. Naturen sover ud sin rus. Thr. v. 14' u. Lp.

Tirsdag 1 December.

Idag har jeg kocht og stegt kager. Vi er saa at sige uddannede husmødre nu. Staten faar vel slippe at bevilge stipendier til videre uddannelse for os ialfald, samtidig som vi

udvikler os til drabelige rævefældebyggere, en kunst vi kunde benytte til for eks. ombygning af fængsler og opdragelsesanstalter.

Altsammen baseret paa den kunst vi har utviklet - nemlig at dørene kan lukkes sindrigt igjen.

Mathias holder just paa at forfærdige en slig indretning, og det er forbausende, hvilke fremskridt vi gjør i lukkeindretningen. Kunde vi nu publisere ud et patent, saa vi kunde faa fælderne til at sidde paa jorden og ikke i skyerne eller vandet, saa vilde meget være vundet. End om vi kunde finde andre slæpelinere og fæste i dem, ja hvem ved, vi kunde da hale dem til os naar de fløi bortover sjøen. Nu stop! ikke mere prat; du maa huske, at du har en husmørs pligter og begynde klævasken. Aaja det er tungt at begynde, men pligten!

Fint veir forresten, men ikke klætørk.

Onsdag 2 Desember.

Vi har været paa udflugt jeg og Johannes. Ikke noget udbytte af turen. Det er foresten saa mørkt, at vi ser lidet. Jeg maa ta en klævask til iaften. Veiret er godt. Kulden er 22' under 0.

Torsdag 3 Desember.

Det blæste af vestlig, da vi stod op. Jeg gik for at se efter vor eneste gjenværende fælde. Som sædvanlig ingen ræv. Vinden øver godt tryk paa den stakkars 2 dage gamle is. Den blir skruet langt opover fjæren; faar ikke fred at ligge, hvor den egentlig var bestemt til at være, paa vandet.

Jeg har for-resten taget det med ro idag, undtagen en liden tørt med at faa den meste rust ud af geværet.

Nu har vinden git sig; himlen overskyet, antagelig sne i luften.

Fredag 4 Desember.

Har kocht til middag. Middagen bestod af risensuppe med korinter i; dertil bjørnekjød, stegt: og kocht i sause, samt en god del raadne, frosne poteter optinede og kogte i smeltet varm is; smaker fortreffelig.

Til aftens havregrynsgød; spises med smør og sukker; af mangel paa sukker kommer man lidt sirup i samt drikker saft til. Veiret er godt, men

lidt skyet. Vind fra ost, sne i luften. Therm. viser 220 u. f.p.

Lørdag 5 Desember.

Har arbeidet næsten færdig en fælde. Ingen fangst. Det har sneet i hele dag og sner fremdeles.. Har været mørkt idag. Det er lysere med natten nu, naar Maanen skinner. Vinden er Vestl., laber.

Søndag 6 Desember:

Vind af nordvest med snekave: Har føket igjen dør og vindu. Ja vinduet bruger vi nu foresten ikke, men døren, ja, den får vi nu benytte instil videre. Tiden gaar med læsning, spisning og soving.

Mandag 7 Desember.

Storm af Nordost i hele dag, snefok. Har ikke faaet koft til middag paa grund af uveiret. Har stegt vaffer. Ja naar her er uveir, da er det et sandt Herrens veir. Vi fordriver tiden med læsning, men læsestoffet er snart sluppet op.

Tirsdag 8 Desember.

Vi har idag skuffet fælderne ud af sneen. Dertil har vi sat en fælde op inde ved «Knivneset». Vinden har spaknet af i løbet af dagen. Dog er det skyet luft og næsten totalt mørkt.

Onsdag 9. December.

Har været paa en liden udflugt. Ingen fangst. Veiret er fint.

Torsdag 10 Desember.

Har koft til middag og stegt kager. Ingen fangst. Johannes tog sig en tur op paa fjeldet; saa harer, men for mørkt til at skyde. Luften overskyet, foresten godt veir.

Fredag 11 Desember.

Veiret fint. Nnv. Ingen fangst. Til tidsfordriv har jeg arbeidet paa en taburet - lignende som bruges af statsraaderne.

Altsaa en Statsraadstaburet.

Lørdag 12 Desember.

Har lagt sidste haand paa tabureten. Har dertil holdt det gaaende med opkløvning af en liden tømmerstok, alt pr. tømmermandssag, hvilket er adskillig varmedrivende.

Ingen fangst. Antagelig er det saa mørkt, at den stakkars ræv ser ikke fælderne. - Fint veir foresten østl. træk.

Søndag 13 Desember.

Tørned ud kl. 11 ½ - foresten det laengste jeg har sovet. Kogte kaffe og begyndte at koge paa middagen. Cakao til aften. Nu tilslut har jeg vasket mig selv fra top til taa, og skiftet undertøi. Hvilket er reglementeret hver 14. dag. Fint veir, luften lidt skyet, stille. Ingen fangst. Set spor efter 2 ulve.

Mandag 14 Desember.

Har været en tur ud til «Stabbene». Jeg saa spor efter en bjørn; den havde gaaet bort paa isen ude paa neset. Da jeg kom tilbage, var Johannes kommen fra fælderne Bjørnen havde vært der og maltrakteret dem; men den hadde - ikke faaet fat i rypeperne, som var der til agn. Der havde ogsaa -vært ulv.

Mathias har arbeidet en helde idag. Jeg har strævet med opkløvning af stokker.

Veiret vakkert. Term. 17' under f.p.t.

Tirsdag 15 Desember.

Jeg har seet efter feeiderne. Ingen fangst: Tog mig en tur op i «Bjørnetoppen» saa spor af ulv, ræv og hare.

Hunden skraemte op en hare og som saedvanlig et kapløb.

Mathias har ba aret did op fælden, som han har arbeidet.

Det er fremdeles fint veir, men ikke særdeles koldt; kun 20' kulde.

Onsdag 16 Desember.

Det er min tørt at koge, og det har jeg ogsaa gjort. Kveldsmaden hænger over ilden. Fremdeles smaat med fangsten. Lidt vind af Nordost, samt endel nordlys.

Torsdag 17 Desember.

Jeg tog føtterne paa nakken og op til «Bjørnetoppen» for at se efter fælderne. Det var null i den første og tomt i den andre, hvilket var noksaa naturligt, da døren var gaaet igjen.

Foto frå Peder Sulebakk.

Jeg slentred da nedover til «Stabbene» for at se efter - ja egentlig tror jeg ikke jeg saa efter noget, men gik bare for at fordrive tiden.

Jeg gik traskende i isflakene, som var skruet op over stranden. Jeg saa da spor efter en hare, men som sædvanlig borte, teenkte jeg.

Da jeg var kommen til sidste stabben saa jeg en liden hvid prik, som jeg tænkte muligens var haren. Jeg gik den hvide klump nær paa -8 a 10 skridt; men den var fremdeles rolig. Jeg satte i et lidet kvin, men alt forblev rolig.

Alligevel syntes jeg, det var en hare. Jeg spændte hanen paa geværet, fandt fat i siktet og trykkede løs; men klik. Saa en anden patron; ligeledes klik. Prøvde 5 patroner paa denne maade.

Til slut lykkedes et skud. Da kom der liv i fyren; et par lange hop, og saa død. Den var fuld af ægte lopper. Fint veir, koldt. Nordlys. Fredag 18 Desember.

Vi har set efter fælderne. Ingen fangst. Det er koldt nu fra 27 til 30'. Taget paa hytten indvendig er rim-frosset hver morgen. Men vi kan ikke vente det bedre, naar Solen ikke lader sit lys skinne eller varme. Veiret er fint, sno af landet.

3. del i neste utgåve av Isflaket.

Ny bok frå Ishavsmuseet:

SOGA OM AARVAK

Boka fortel saga om Aarvak gjennom 100 år. Frå dagboka i 1912 til mannskapet igjen mønstra på til 100 års jubileumsfeiring ved Ishavsmuseet i september 2012.

Bestill boka frå Ishavsmuseet. Kr. 339,- + porto, eller spør etter den i bokhandelen.

Hareid

EL-SENTERET

med service i sentrum

Tlf: 70 09 22 00 • www.euronics.no

Tlf nr 95070668

Stålkonstruksjoner - Aluminium produksjon - Konstruksjoner rustfritt stål

*- PE produksjon - skrog - seksjoner - alle type konstruksjoner - sport
/fritid - trykksaker*

Teknisk support - kjøp/salg - import/eksport - crewing

Etterlysning av namn i Isflaket nr. 1-2013

I første utgåve av Isflaket etterlyste vi namn på desse karane om bord i Melshorn. Vi tippa at bilde måtte vere teke rundt 1970.

Fleire av Isflaket sine trufaste lesarar har kome med attendemelding, og dei tre første seier dette om bilde:

Reidar Pilskog var først ut, og meiner karane er:

Frå venstre. Pål Veddell, sitjande Peder Nedrelid, ståande bak er ukjend. Vidare Oddvar Muren med caps, Jetmund Voldnes bakerst, så Bodvar Tømmerbakk, Hans Jøssok og Kåre Krokvik.

Frå **Norleif Aspehjel**, 6215 Eidsdal

Trur bildet må vere teke før 1968 for eg har ikkje vore ilag med Sverre Ommedal og eg var om bord i Melshorn 1968, 1969 og 1970.

Men kjenner han pga at eg var ilag med han om bord i Polaris. Dei andre på bildet var eg ilag med desse åra.

Frå venstre: Peder Sørheim, Sverre Ommedal, Muren, Jetmund, Tømmerbakk, Hans Jøsok, Krokvik. Framme heilt til venstre maskinist Nedrelid

Frå **Pål Børre Barstad** har vi fått denne e-post: Mannen til høgre på bildet er Kåre Krokvik som var med Melshorn.

Kåre var onkel til min kone og budde med sin familie i Krokvika mellom Fiskabygd og Hakallestrand. Kåre dreiv sjarkfiske med egen båt til han døde i 1997, 65 år gammel.

Mvh Pål Børre Barstad

▶ **Spenncon**

Flemsøy

Av Magnus Olai Eidsvoll

Denne gongen vil eg fortelje ei historie frå Flemsøy.

Etter ei god veke på Eidså er vi no komne til siste dagen og slappar av med ein avskjedskaffi før turen går attende til Vang i Valdres. Frysaren til Astrid er full av fisk, fiskemat og blåbær som vi plukka på Nordalsfjellet ein septemberdag. Så no er spørsmålet om vi får plass i bilen til alt.

Kvelden er enno ung, så Birger får tid til å kome med ei forteljing om ein tur med Flemsøy til stredet i 1950.

Ja, 1950 starta med å gjere klart for silda. Det vart ein bra tur etter forholda. Det var det året at båtane kom inn til Ålesund utan fribord. Fullasta var vi kvar gong.

Etter dette gjekk vi til Newfoundland på selfangst, men denne gongen var isforholda heilt umoglege. Vi fanga nokre få dyr, men gav så opp og vende heim att.

Det vart så ein del diskusjon om kvar neste tur skulle gå. Prisen på håkjerringsolje var så dårleg at det var vanskeleg å gjere bra tur i Stredet. 45 øre literen var det lavaste på mange år.

Gamlekarane som var vane med brukbare lottar ville ikkje vere med til Stredet denne gongen med dei prisane som var. Då var det betre å gå heime å stelle med konene og drive litt heimefiskje.

Ein røynd kar frå Hareid slo seg med for å halde orden på oss ungdomane, som han sa.

Vi var ein gjeng unge som ikkje var så nøgne på det. For oss var det mest om å gjere og vere i arbeid. Og arbeid ville det verte å kome i Stredet. Det var vi fult medvitne til alle. Men han Knut Myklebust og Gudmund Strand sa takk for seg å gikk i land.

Ja, vi gjorde klart skuta, Flemsøy, og hadde ein fin tur over til Stredet.

Komne fram var det berre å egne line og sette ut. Det var svært kor mykje «kjerringar» der

Håkjerringsfiske med Flemsøy. Foto frå Asgeir Hovden, Ishavsmuseets arkiv.

var. Mest «slingsekjerring», så dampa gjekk heile tida.

Det var berre vi som dreiv med line. Dei andre skutene som var der dreiv fangst av sel. Ja, vi også fangsta litt sel for å ha til lineagn. Dette var det beste agnet for å ha på kroken.

To av selfangstskutene hadde fått propellskaade, og vi vart spurt om å slepe dei til Island.

Vi skulle få 50.000,- kr. for kvar, og vi sa ja til dette.

Vi kobla dei to skutene etter kvarandre og sette i gang slepet til Island.

Vi hadde slepa eit par timar då den bakarste skuta melde om mine. Dei hadde fått svinga unna i siste liten, og hadde sett mina skli langs skuta på babord side mens dei heldt pusten.

Hadde den råka og sprengt båten ville nok alle tre ha gått ned. Det hadde vore uråd i ein fart å fått kappaa ein så grov vaier.

Då vi kom inn til Island vart det tid til å prate med dei to mannskapa på skutene vi hadde

berga. Der fekk vi nærmare vite korleis dei hadde opplevd den flytande mina.

Det var to av mannskapet som var veldig misnøgd med at vi hadde berga dei. Det var to av mannskapet på Veidemann som synest det var grovt alt det vi tente på deira uhell.

Etter endt oppdrag gjekk vi attende til Stredet og starta oppatt håkjerringsfiske. Dette gjekk over all forventning, der var rikeleg med «kjerring» i sjøen.

Då vi såg det minka med bunkers, gjekk vi inn i Storfjorden på Grønland og bunkra. Der var det mengder av fulle oljefat etter amerikanarane som hadde base der under krigen. Der var det også masse motorar og anna utstyr som jankiane ikkje fekk med seg heimatt då dei reiste derifrå i 1945.

Ei veke seinare var Eskimo inne i Storfjorden for å fylle gratis olje. På flo sjø gjekk den seg skikkeleg på grunn. Dermed var det for dei å kontakte forsikringsselskapet sitt. Resultatet vart at vi skulle få slepet for 50.000,-

På første flo prøvde vi å drage skuta av grunn, men ho sto blegg fast. På neste flo var det også uråd å få ho flott.

Då vi kontrollerte den på fjøre sjø såg vi at den sto mest rett opp ned, fordi det var så mykje

spring i floa. Eg tok bilde av skuta slik den sto, etter at vi hadde rodd bort til Eskimo. Men fotografering vart dårleg mottatt hjå skipperen som var frå Fiskå. Han brukte ein forferdeleg kjeft for fotograferinga mi, men eg tok bilde likevel. Og det skulle vise seg å verte verdt 50.000,- kroner. Eg var den einaste som hadde fotografiapparat på Flemsøy.

På neste flo fekk vi med oss to andre skuter og med samla kraft fekk vi Eskimo ut og flytande. Då vi kom heim fekk vi oppgjer på 50.000,- for slepet som avtala, men ikkje for å ha drege den av grunnen. (Dei hadde ikkje gått på grunn, sa dei).

Dermed måtte det rettsak til. Karl Brandal ringte meg og ville låne bilde eg hadde teke av grunnstøytinga. Dette vart forstørta og lagt fram i retten. Då fekk Flemsøy den betalinga dei hadde rett på

Vi kom heim med alle tankar fulle av olje, og prisen hadde no vorte kr. 4,50 pr. liter. Dette var ti gongar meir enn ved starten av turen vår. Dette kom av Koreakrigen som var starta med stor etterspørsel av olje på verdsmarknaden.

Eg fekk utbetalt kr. 10.500,- for denne turen som varte i to månader. Ja, det var den aller beste tur eg gjorde dei åra eg var til sjøs.

10.500,- kronervar mykje pengar i 1950, og dei kom godt med på heimegarden.

*Eskimo.
Mest
ruleg frå
den
omtala
situa-
sjonen.
Foto frå
Asgeir
Hovden
tatt frå
Flemsøy.*

Blåbær

- ❄ god for synet
- ❄ magen
- ❄ og nattesomnen
- ❄ høg konsentrasjon av
- ❄ antioksidantar

Forskning viser at Blåbærkonsentrat har positive verknader på kroppen sitt immunforsvar, og gir betre sirkulasjon i dei tynne blodårane.

Dette fordi ekstrakten har ekstra høg konsentrasjon av antocyanar som er dei mest effektive antioksidantane i naturen.

Blåbærkonsentrat er også betennelsesdempande. 1-2 kapslar dagleg.

Polarolje®

- ❄ god mot ømme, stive ledd
- ❄ styrkjer immunforsvaret
- ❄ regulerar mage-/tarmfunksjonen
- ❄ god for hår og negler
- ❄ ei unik Omega-3 kilde

Kuren mot ømme og stive ledd - utan negative biverknader. Etter meir enn 5 års klinisk forskning syner forskarar ved Haukeland universitetssjukehus og Nasjonalt institutt for ernæring og sjømatforskning (NIFES) til oppsiktsvekkjande resultater.

Blåbærkonsentrat og Polarolje finn du i ein Coop-butikk nær deg, og hos Polargodt AS i Tjørvåg.

Forbrukarkontakt/producent:

Polargodt AS

6070 Tjørvåg, tlf 70 08 42 62 - fax 70 08 42 63

Arnfinn mobil: 906 60 438

arnfinn@polargodt.no

www.polargodt.no